

บทที่ 2

วรรณกรรมและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ในการค้นคว้าอิสระเรื่องการศึกษาความคิดเห็นของประชาชนที่มีต่อการป้องกันปัญหา
ยาเสพติด ของหมู่บ้านกองทุนแม่ของแผ่นดิน ตำบลลานสะแก อำเภอพยัคฆภูมิพิสัย จังหวัด
มหาสารคาม ผู้ค้นคว้าได้ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ดังนี้

1. โครงสร้างและการหน้าที่ของหมู่บ้านหรือชุมชน
2. ผู้นำในหมู่บ้าน
3. การเมืองในท้องถิ่น
 - 3.1 วัฒนธรรมทางการเมือง
 - 3.2 ลักษณะของการมีส่วนร่วมทางการเมือง
4. นโยบายการป้องกันยาเสพติด
5. กองทุนแม่ของแผ่นดิน
 - 5.1 ความเป็นมา
 - 5.2 ปรัชญาแนวคิดกองทุนแม่ของแผ่นดิน
 - 5.3 แนวคิดความร่วมมือระหว่างภาคประชาชนกับราชการ
 - 5.4 ลักษณะที่แตกต่างจากกองทุนอื่นๆ
 - 5.5 วัตถุประสงค์ของกองทุน
 - 5.6 การสร้างความเข้าใจต่อคุณค่าของกองทุนแม่ของแผ่นดิน
6. การวางแผนป้องกันปัญหา ยาเสพติด ในหมู่บ้านกองทุนแม่ของแผ่นดิน
7. การมีส่วนร่วมในการป้องกันปัญหา ยาเสพติด
8. ฐานข้อมูลหมู่บ้านกองทุนแม่ของแผ่นดิน ในพื้นที่ตำบลลานสะแก อำเภอพยัคฆภูมิ
พิสัย จังหวัดมหาสารคาม
9. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

โครงสร้างและการหน้าที่ของหมู่บ้านหรือชุมชน

คนในหมู่บ้านหรือชุมชน อยู่ร่วมกัน ได้อย่างปกติสุข เกิดความสามัคคี ร่วมกันทำกิจกรรมต่างๆ ในหมู่บ้านหรือชุมชน เพื่อให้หมู่บ้านหรือชุมชนเกิดการพัฒนาไปในทางที่ดีขึ้น พัฒนาคุณภาพชีวิตของตนเองในหมู่บ้านหรือชุมชน จึงต้องมีการร่วมกันสร้าง โครงสร้างระบบสังคมขึ้นในหมู่บ้านหรือชุมชน เพื่อช่วยกันแก้ไขปัญหาและพัฒนาหมู่บ้านหรือชุมชน ให้ดีขึ้น ดังนี้

ทฤษฎีโครงสร้างและการหน้าที่ของหมู่บ้านหรือชุมชน

ทฤษฎีโครงสร้างและการหน้าที่เป็นระบบสังคมในหมู่บ้านหรือชุมชน ที่มีการสร้างระเบียบ กฎเกณฑ์ กำหนดสิทธิหน้าที่และความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลต่างๆ ให้ปฏิบัติตาม ตลอดจนมีการจัดระเบียบต่างๆ เช่น ระบบครอบครัว การผลิต การปกครอง ศาสนา ความยุติธรรม เป็นต้น กล่าวอีกนัยหนึ่งคือ สังคมสร้างสถาบันต่างๆ ในหมู่บ้านหรือชุมชนขึ้นมา เพื่อให้ชีวิตหมู่บ้านหรือชุมชนดำรงอยู่ได้ ระบบสถาบันสังคมในหมู่บ้านหรือชุมชนจึงทำหน้าที่สำคัญในการช่วยแก้ไขปัญหาต่างๆ เสมือนกลไกที่ทำงานเพื่อประโยชน์ของหมู่บ้านหรือชุมชนและการอยู่ร่วมกันของมนุษย์

ระบบสังคมในหมู่บ้านหรือชุมชนที่สามารถจะรักษาระบบไว้ได้นั้น จะต้องทำหน้าที่ 4 ประการคือ

1. ระบบสังคมต้องมีวัตถุประสงค์ และดำเนิน ไปเพื่อบรรลุตามวัตถุประสงค์ (Goal Attainment) วัตถุประสงค์ของหมู่บ้านหรือชุมชนมีความจำเป็นเพื่อการอยู่รอดแห่งสังคม สมาชิกในหมู่บ้านหรือชุมชนจะอยู่ได้อย่างสงบสุข ทำอย่างไรจึงจะถ่ายทอดวัตถุประสงค์ของหมู่บ้านหรือชุมชนนี้ ไปสู่สมาชิกในหมู่บ้านหรือชุมชนมีการดำเนินการไปสู่เป้าหมาย และจะมีการควบคุมอย่างไร ที่จะให้สมาชิก ได้ปฏิบัติไปสู่วัตถุประสงค์หรือเป้าหมายของชุมชน สถาบันสังคมที่ทำหน้าที่นี้ ได้แก่ สถาบันครอบครัว และสถาบันการศึกษาในหมู่บ้านหรือชุมชน

2. ระบบสังคมต้องมีการปรับตัว (Adaptation) การปรับตัวมีความจำเป็น และสำคัญมากต่อการมีความสัมพันธ์ระหว่างกัน การที่สมาชิกในชุมชนมีความสัมพันธ์ และการกระทำ

ระหว่างกันนั้น จำเป็นต้องคิดหาเทคนิควิธีต่างๆ ที่จะบรรลุวัตถุประสงค์ของสังคม และเสริมสร้างพลังต่างๆ ภายในระบบให้ดีขึ้น สถาบันทางสังคมที่จะช่วยทำหน้าที่นี้ได้อย่างมาก ได้แก่ สถาบันเศรษฐกิจ

3. ระบบสังคมจะต้องมีการบูรณาการรวมหน่วย หรือการผสมผสานส่วนต่างๆ (Integration) การบูรณาการรวมหน่วยมีความสำคัญต่อระบบก็เพราะเพื่อสร้างความเข้าใจภายในระบบ เพื่อช่วยการทำงานร่วมกันอย่างต่อเนื่อง เพื่อนำไปสู่จุดมุ่งหมายของสังคม และเพื่อป้องกันภาวะการฉีกตึงเครียดที่อาจเกิดขึ้นได้ในระบบ สถาบันทางสังคมที่ทำหน้าที่นี้ ได้แก่ สถาบันการเมือง การปกครอง สถาบันพระมหากษัตริย์ เป็นต้น

4. ระบบสังคมจะต้องมีการจัดการกับความตึงเครียด (Tension Management or Latency) ภายในระบบสังคมของหมู่บ้านหรือชุมชนย่อมจะมีความขัดแย้ง หรือความตึงเครียดอยู่เป็นธรรมดา จากบุคคล กลุ่ม สถาบัน หรือหมู่บ้าน ชุมชน ระบบสังคมต้องทำหน้าที่แก้ไขหรือจัดการกับสิ่งเหล่านั้น เพื่อก่อให้เกิดความสมดุลในสังคม สถาบันทางสังคมที่ทำหน้าที่ดังกล่าว ได้แก่ สถาบันศาสนา และ สถาบันศาล (สมศักดิ์ ศรีสันติสุข . 2534 : 49 ; อ้างถึงใน บุญเลิศ นนทลือชา . 2536 : 117-118)

ในหัวข้อนี้ ผู้ศึกษาสรุปได้ว่า โครงสร้างของหมู่บ้านหรือชุมชน จำเป็นต้องการสร้างระบบสังคมเพื่อช่วยแก้ไขปัญหาต่างๆ ที่เกิดขึ้นในหมู่บ้านหรือชุมชน ซึ่งมี 4 ประการ ได้แก่ 1) ต้องมีวัตถุประสงค์และการดำเนินงานตามวัตถุประสงค์ 2) ต้องมีการปรับตัว 3) ต้องมีการบูรณาการรวมหน่วย 4) ต้องมีการจัดการกับความตึงเครียด

ผู้นำในหมู่บ้าน

ทุกคนสามารถที่จะมาเป็นผู้มาได้เมื่อสถานการณ์อำนวย แต่การจะเป็นผู้นำที่ดีนั้น จำเป็นต้องเรียนรู้และมีประสบการณ์ เพื่อที่จะได้แสดงบทบาทและพฤติกรรมให้สอดคล้องกับภาวะของการเป็นผู้นำ ดังนั้นในหมู่บ้านหรือชุมชน ถ้าเปรียบเทียบเป็นองค์กร ใต้องค์กรหนึ่งแล้วนั้น ผู้นำองค์กรก็จะต้องนำพาองค์กรให้ประสบความสำเร็จ

ผู้นำในหมู่บ้าน จึงเป็นบุคคลที่สำคัญที่สุดในหมู่บ้าน ที่จะนำพาประชาชนในหมู่บ้าน ให้มีความเป็นอยู่ที่ดี หรือถึงแม้จะประสบภัย ได้รับความเดือดร้อนต่างๆ ผู้นำในหมู่บ้านก็สามารถช่วยเหลือให้พ้นภัยและความเดือดร้อนต่างๆ ได้ ดังนั้นจึงเป็นสิ่งสำคัญที่ต้องศึกษาเกี่ยวกับลักษณะของผู้นำและภาวะผู้นำ ดังนี้

ความหมายของผู้นำ

ความหมายของผู้นำ มีผู้ให้ความหมายของผู้นำไว้ดังนี้

รังสรรค์ ประเสริฐศรี (2544 : 12) กล่าวว่า ผู้นำ (Leader) เป็นบุคคลที่ทำให้องค์การประสบความสำเร็จและบรรลุผลสำเร็จ โดยเป็นผู้ที่มีบทบาทแสดงความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลที่เป็นผู้ได้บังคับบัญชา หรือผู้นำคือบุคคลซึ่งก่อให้เกิดความมั่นคงและช่วยเหลือบุคคลต่างๆ เพื่อให้บรรลุเป้าหมายของกลุ่ม

ผู้นำเป็นบุคคลที่มีคุณสมบัติดังนี้ (1) เป็นบุคคลที่ทำให้องค์การประสบความสำเร็จและบรรลุผลสำเร็จ (2) เป็นผู้ที่มีบทบาทแสดงการติดต่อสื่อสารและแสดงความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลที่เป็นผู้ได้บังคับบัญชา (3) การจูงใจให้ผู้อื่นปฏิบัติตาม (4) ผู้นำมีส่วนทำให้เกิดวิสัยทัศน์ขององค์การและพนักงาน (5) เป็นผู้ที่สามารถใช้อำนาจอิทธิพลต่างๆ ทั้งทางตรงและทางอ้อมเพื่อนำกลุ่มประกอบกิจกรรมใดกิจกรรมหนึ่งด้วย ตัวอย่างเช่น การมีอิทธิพลต่อผู้ได้บังคับบัญชาตามอำนาจหน้าที่ทางการบริหารที่ดำรงตำแหน่งอยู่

สุเทพ พงศ์ศรีวัฒน์ (2550 : 13) ให้ความหมายไว้ว่า ผู้นำ คือ บุคคลที่มีลักษณะอย่างใดอย่างหนึ่งใน 5 อย่างต่อไปนี้

1. มีบทบาทหรือมีอิทธิพลต่อคนในหน่วยงานมากกว่าผู้อื่น
2. มีบทบาทเหนือบุคคลอื่นๆ
3. มีบทบาทสำคัญที่สุดที่ทำให้หน่วยงานบรรลุเป้าหมาย
4. ได้รับเลือกจากผู้อื่นให้เป็นผู้นำ
5. เป็นหัวหน้าของกลุ่ม

ความหมายของภาวะผู้นำ

ความหมายของภาวะผู้นำ มีผู้ให้ความหมายของภาวะผู้นำไว้ดังนี้

รังสรรค์ ประเสริฐศรี (2544 : 11) กล่าวว่า ความหมายของภาวะผู้นำ (Leadership) สรุปได้ว่ามีลักษณะดังนี้

1. เป็นความสามารถที่จะมีอิทธิพลเหนือผู้อื่นในด้านการกระทำตามที่ผู้นำต้องการ และสามารถจูงใจบุคคลอื่นให้กระทำกิจกรรมที่ช่วยให้บรรลุเป้าหมายขององค์กรได้
2. เป็นกระบวนการความเป็นผู้นำจากการใช้อิทธิพลที่จะควบคุมและประสานงานกิจกรรมของสมาชิกกลุ่มให้บรรลุเป้าหมาย
3. เป็นลักษณะความสัมพันธ์ทางอำนาจอย่างหนึ่งของผู้นำจนได้รับการยอมรับนับถือในพฤติกรรมของเขา จากสมาชิกของกลุ่มและกลุ่มอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง
4. อิทธิพลในตัวของผู้ผู้นำนำมาใช้ให้เข้ากับสถานการณ์โดยการชี้แนะผ่านกระบวนการสื่อสารเพื่อให้บรรลุเป้าหมายที่ตั้งไว้ (Specified Goal)
5. การกระทำร่วมกันระหว่างบุคคลโดยมีบุคคลหนึ่งทำหน้าที่ให้การชี้แนะการกระทำดังกล่าว ทำให้บุคคลอื่นๆ เชื่อมมั่นในผลงานของเขา ซึ่งสามารถพิสูจน์ได้จากลักษณะการแสดงออกในการชี้แนะตามที่เขาได้แนะนำไว้
6. ความคิดริเริ่มและการรักษาสภาพของความเชื่อถือในการปฏิบัติกรร่วมกัน
7. การที่บุคคลที่มีอิทธิพลมากและทำให้เกิดการยอมรับเกี่ยวกับการบริหารงานประจำในองค์กร
8. เป็นกระบวนการในการใช้อิทธิพลที่มีต่อการดำเนินงานของกลุ่มให้บรรลุวัตถุประสงค์ขององค์กรและมีการจูงใจให้เกิดพฤติกรรมในการทำงานเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ ตลอดจนใช้อิทธิพลให้กลุ่มสร้างไว้ซึ่งวัฒนธรรมของตน

จากความหมายข้างต้น ผู้ศึกษาสามารถสรุปได้ว่า ผู้นำ คือบุคคลที่ได้รับการมอบหมาย ซึ่งอาจโดยการเลือกตั้ง หรือแต่งตั้ง และเป็นที่ยอมรับของสมาชิกให้มีอิทธิพลและบทบาทเหนือกลุ่มสามารถที่จะจูงใจชักนำ หรือชี้นำให้สมาชิกของกลุ่มรวมพลังเพื่อปฏิบัติภารกิจต่างๆ ของกลุ่มให้สำเร็จ และผู้นำจะต้องมีความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลซึ่งเกี่ยวข้องกับการใช้อิทธิพลและอำนาจ หรือที่เรียกว่า ภาวะผู้นำ

การเมืองในท้องถิ่น

เมื่อก้าวถึง การดำรงชีวิตของคนในท้องถิ่น สิ่งที่เกี่ยวข้องกับคนในหมู่บ้านหรือชุมชน ท้องถิ่นมากที่สุด คือประเพณีและวัฒนธรรม แล้วคนในหมู่บ้านหรือชุมชนมีกระบวนการปฏิบัติและการแสดงออกทางความคิดร่วมกันอยู่เป็นประจำ เห็นได้จากการจัดประชุมหมู่บ้านหรือชุมชน การจัดเวทีประชาคม การเสวนาร่วมกัน เป็นต้น ซึ่งกิจกรรมต่างๆ เหล่านี้ ล้วนเป็นเวทีที่ให้คนในชุมชนได้แสดงออกทางความคิดร่วมกันได้อย่างชอบธรรม ดังนั้น เมื่อก้าวถึงทางด้านการเมืองในท้องถิ่นแล้ว ส่วนที่เกี่ยวข้องมากที่สุด ก็คือ วัฒนธรรมทางการเมือง (Political Culture) ซึ่งมีรายละเอียด ดังนี้ (สมบัติ ชำรงชัญญวงศ์ . 2543 : 258-260)

1. วัฒนธรรมทางการเมือง

การศึกษาเรื่องวัฒนธรรมทางการเมืองได้รับความสนใจจากนักวิชาการตะวันตกมาเป็นเวลาเกือบ 50 ปีแล้ว ตลอดช่วงเวลาที่ผ่านมานักวิชาการเหล่านี้ได้นำเสนอความคิดเกี่ยวกับวัฒนธรรมทางการเมืองไว้อย่างน่าสนใจ ได้แก่

Almond (1956 : 398 ; อ้างถึงใน สมบัติ ชำรงชัญญวงศ์ . 2543 : 258) เป็นผู้ริเริ่มใช้คำว่า “วัฒนธรรมทางการเมือง” (Political Culture) เพื่ออธิบายแบบแผนพฤติกรรมทางการเมืองของบุคคลในสังคมต่างๆ

Almond อธิบายว่า วัฒนธรรมทางการเมือง หมายถึง แบบแผนของความเชื่อ ค่านิยม และทัศนคติ ของบุคคลที่มีต่อระบบการเมืองและต่อส่วนต่างๆ ของระบบการเมือง

นอกจากนี้ Almond ชี้ให้เห็นว่า แบบแผนของทัศนคติของบุคคลที่มีต่อระบบการเมือง พิจารณาได้จากความ โน้มเอียง 3 ลักษณะ คือ

1. ความโน้มเอียงเกี่ยวกับความรู้ (Cognitive Orientation) เป็นความรู้ ความเข้าใจ และความเชื่อของบุคคลที่มีต่อระบบการเมืองและส่วนต่างๆ ของระบบการเมือง

2. ความโน้มเอียงเกี่ยวกับความรู้สึก (Affective Orientation) เป็นความรู้สึกของบุคคลที่มีต่อระบบการเมืองและส่วนต่างๆ ของระบบการเมือง

3. ความโน้มเอียงเกี่ยวกับการประเมินค่า (Evaluative Orientation) เป็นการใช้
 คุณพินิจและการตัดสินใจในการให้ความเห็นต่างๆ เกี่ยวกับกิจกรรมทางการเมืองและ
 ปรัชญาการเมือง

เมื่อวิเคราะห์จากความหมายของ Almond จะเห็นได้ว่า กระบวนการเรียนรู้และอบรม
 ก่อผลทางการเมือง (Political Socialization) ของบุคคลที่มีต่อระบบการเมืองนั้น จะเริ่มต้น
 จากการรับรู้และความเข้าใจต่อระบบการเมืองเป็นเบื้องต้นแรก เมื่อบุคคลมีความรู้ ความเข้าใจ
 ใดๆ ต่อระบบการเมืองและส่วนต่างๆ ของระบบการเมืองอย่างไรแล้ว จะพัฒนาต่อไปเป็น
 ความรู้สึก ความรู้สึกดังกล่าวอาจจะเป็นได้ทั้งความพอใจและไม่พอใจ เห็นด้วยหรือไม่เห็นด้วย
 จากนั้นจะพัฒนาเป็นความเชื่อ และนำไปสู่การใช้คุณพินิจในการตัดสินใจว่าจะมีบทบาท
 ใดๆ หรือไม่ต่อระบบการเมือง ซึ่งเป็นผลจากการประเมินค่าของระบบการเมืองในขั้น
 สุดท้ายนั่นเอง

ดังนั้น สำหรับบุคคลที่มีเหตุมีผลโดยทั่วไป แบบแผนพฤติกรรมทางการเมืองของเขา
 จะเริ่มจากการรับรู้และความเข้าใจเสียก่อน หลังจากนั้นจะนำไปสู่ความรู้สึกและการประเมินค่า
 ว่าเชื่อหรือไม่เชื่อ ผลของการตัดสินใจตามความเชื่อจะนำไปสู่พฤติกรรมทางการเมืองของ
 บุคคลนั้น และพฤติกรรมของบุคคลทางการเมืองที่เป็นเอกลักษณ์ต่อเมืองจะกลายเป็นแบบ
 แบบแผนพฤติกรรมทางการเมืองของบุคคลนั้น ซึ่งเรียกว่า วัฒนธรรมทางการเมืองของบุคคลนั้น
 นั่นเอง

ส่วนบุคคลทั่วไปที่ด้อยความรู้ความสามารถในการใช้เหตุใช้ผลค่า อาจเชื่อสิ่งต่างๆ
 โดยไม่มีความรู้ความเข้าใจเลยก็ได้ เช่น ความเชื่อที่ยึดถือสืบต่อกันมาจากบรรพบุรุษ โดยไม่
 สนใจที่จะแสวงหาเหตุผลและความรู้ความเข้าใจใดๆ ทั้งสิ้น เช่น ความเชื่อในระบบอำนาจนิยม
 ที่เชื่อว่าการปกครองเป็นเรื่องของเจ้านาย เป็นต้น ในทางตรงกันข้าม สำหรับคนที่มีความรู้
 สามารถใช้เหตุใช้ผลวิเคราะห์ปรากฏการณ์ต่างๆ ได้ดี เมื่อได้รับความรู้ความเข้าใจแล้ว อาจ
 เชื่อหรือไม่เชื่อก็ได้ ถ้าเชื่อจะเกิดการยอมรับนำไปปฏิบัติ ถ้าไม่เชื่อก็จะปฏิเสธไม่สนใจ ดังนั้น
 การที่บุคคลจะมีวัฒนธรรมทางการเมืองแบบใดจึงขึ้นอยู่กับความรู้และสมรรถนะในการใช้เหตุ
 ใช้ผลของแต่ละบุคคลด้วย

2. ลักษณะของการมีส่วนร่วมทางการเมือง

ในการศึกษาการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนโดยทั่วไปนั้น จะพบว่า พฤติกรรมมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนจะมีความหลากหลายแตกต่างกันไป ทั้งภายในสังคมเดียวกันและระหว่างสังคมที่แตกต่างกัน ทั้งนี้เพราะมนุษย์โดยธรรมชาติจะไม่มี ความแน่นอนเกี่ยวกับทัศนคติและการกระทำทางการเมืองของตน กล่าวคือ การแสดงออกของ บุคคลในทางการเมืองจะแตกต่างกันไปขึ้นกับเวลาและสถานการณ์ ในบางเวลาและบาง สถานการณ์บุคคลจะมีความกระตือรือร้นทางการเมืองมาก แต่ในบางเวลาและบางสถานการณ์ บุคคลอาจจะนิ่งเฉยและเฉื่อยชาทางการเมืองมาก ทั้งนี้เพราะสิ่งแวดล้อมที่เป็นปัจจัยกระตุ้นที่ สำคัญทางการเมืองมีลักษณะเป็นพลวัต (Dynamic) และเปลี่ยนแปลงตลอดเวลา บางครั้ง เปลี่ยนแปลงเร็ว บางครั้งเปลี่ยนแปลงช้า การเปลี่ยนแปลงเหล่านี้ล้วนมีอิทธิพลต่อทัศนคติและ พฤติกรรมทางการเมืองของบุคคลทั้งสิ้น จะมากหรือน้อยขึ้นอยู่กับระดับความสนใจทาง การเมืองของแต่ละบุคคล (Burkhart et. . 1972 : 1 ; อ้างถึงใน สมบัติ ชำรงธัญวงศ์ . 2543 : 317)

ในหัวข้อนี้ ผู้ศึกษาสามารถสรุปได้ดังนี้ การเมืองในท้องถิ่น ถือได้ว่าเป็นวัฒนธรรม ทางการเมือง เนื่องจากมีกระบวนการเริ่มจากการรับรู้ แล้วพัฒนาเป็นความรู้สึก ความเชื่อ สุดท้ายจึงเป็นการใช้ดุลพินิจของบุคคลที่จะแสดงออกทางการเมืองอย่างไร ซึ่งในหลายๆ บุคคล ก็มีกระบวนการทางด้านการแสดงออกทางการเมืองเหมือนกันหมด จนกล่าวได้ว่า การเมืองในท้องถิ่น ถือเป็นวัฒนธรรมทางการเมือง ดังที่กล่าวไว้ข้างต้น

นโยบายการป้องกันยาเสพติด

การแก้ไขปัญหายาเสพติด เป็นเรื่องที่สำคัญและเร่งด่วน จึงปรากฏอยู่ในนโยบายของ รัฐบาล ในด้านสังคมและการรักษาความมั่นคงของรัฐ ซึ่งได้แบ่งนโยบายการแก้ไขปัญหายา เสพติดของรัฐบาล ดังนี้ (สำนักงานป้องกันและปราบปรามยาเสพติด . 2549 : 1-2)

1. นโยบายสังคม

รัฐบาลมุ่งมั่นที่จะสร้างสังคมเข้มแข็งที่คนในชาติอยู่เย็นเป็นสุขร่วมกันอย่าง
 สมานฉันท์บนพื้นฐานของคุณธรรม โดยหนึ่งในนโยบายสังคมที่เกี่ยวกับการป้องกันและแก้ไข
 ปัญหายาเสพติด คือ การสร้างความเข้มแข็งของทุกชุมชน ท้องถิ่นและประชาสังคม ให้สามารถ
 จัดการตนเองเกี่ยวกับความเป็นอยู่ทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม การปกครองและการ
 จัดการทรัพยากรธรรมชาติตลอดจนสิทธิชุมชน โดยส่งเสริมบทบาทของครอบครัว ชุมชน
 องค์กรอาสาสมัครภาคธุรกิจ สถาบันศาสนา สถาบันการศึกษา รวมทั้งการป้องกันและการ
 แก้ไขปัญหาสังคม ปัญหาเสพติดอย่างจริงจังและต่อเนื่อง การดูแลเด็กและเยาวชน คน
 พิการ คนสูงอายุและผู้ด้อยโอกาส การสนับสนุนสิทธิสตรี ตลอดจนความปลอดภัยในชีวิตและ
 ทรัพย์สิน

2. นโยบายการรักษาความมั่นคงของรัฐ

สถานการณ์ความเปลี่ยนแปลงของสังคมโลกในยุคโลกาภิวัตน์ ทำให้การรักษาความ
 มั่นคงของรัฐเป็นเรื่องที่ต้องให้ความสำคัญเป็นอย่างยิ่ง เนื่องจากปัญหาวิกฤติการณ์ความไม่
 สงบที่เกิดขึ้น สามารถแพร่กระจายความรุนแรงได้อย่างรวดเร็วจนอาจส่งผลกระทบต่อความ
 มั่นคงของรัฐและความสงบสุขของประชาชนโดยรวม และหนึ่งในนโยบายการรักษาความ
 มั่นคงของรัฐที่เกี่ยวข้องกับยาเสพติด คือ ส่งเสริมการผนึกกำลังระหว่างภาครัฐ ภาคเอกชน ภาค
 สังคมและภาควิชาการ เพื่อการป้องกันประเทศอย่างต่อเนื่องในยามปกติ และนำไปสู่การระดม
 สรรพกำลังเพื่อยกระดับขีดความสามารถของกองทัพให้เพียงพอและทันเวลาในยามไม่ปกติ
 ทั้งนี้ ในยามปกติรัฐบาลจะเสริมสร้างและใช้ศักยภาพของกองทัพสนับสนุนการพัฒนาอำนาจ
 ของชาติทุกด้าน เพื่อให้ประเทศมีความมั่นคงและมั่งคั่งภายใต้ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง มี
 ความสมานฉันท์ สามารถป้องกัน บรรเทาและแก้ไขปัญหาที่สำคัญของชาติ ได้แก่ ปัญหาการ
 ก่อความไม่สงบในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ โดยน้อมนำแนวทางพระราชทาน “เข้าใจ
 เข้าถึง พัฒนา” และปัญหาภัยคุกคามในรูปแบบใหม่ที่เกี่ยวข้องกับสิ่งแวดล้อม ผู้ประสบภัย
 พิบัติ การก่อการร้าย รวมทั้งอาชญากรรมภายในประเทศและที่มีลักษณะข้ามชาติต่างๆ ซึ่งรวม

ไปถึงยาเสพติด ผู้หลบหนีเข้าเมือง แรงงานต่างด้าวผิดกฎหมาย การค้ามนุษย์ และการกระทำอันเป็นโจรสลัด

จากแนวคิดด้านนโยบายการป้องกันยาเสพติดของรัฐบาล ผู้ศึกษาสามารถสรุปได้ว่า นโยบายการป้องกันยาเสพติดของรัฐบาล แบ่งออกเป็น 2 ด้าน ได้แก่ นโยบายด้านสังคม ที่มุ่งเน้นการอาศัยความเข้มแข็งของสังคมในชุมชน ต่อสู้กับปัญหาเสพติด และนโยบายด้านการรักษาความมั่นคงของรัฐ ที่พยายามสร้างอำนาจให้แก่รัฐ ให้มีความเข้มแข็ง มั่นคง เพียงพอที่จะเอาชนะปัญหาเสพติดและผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับยาเสพติดทั้งหลาย แต่ทั้งนี้ต้องมุ่งเน้นการนำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ความมีสมานฉันท์ เป็นหลักในการดำเนินงาน

กองทุนแม่ของแผ่นดิน

ตามที่สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ ได้มีกระแสพระราชดำรัสในโอกาสที่คณะบุคคลได้เข้าเฝ้าฯ ถวายพระพรเนื่องในวันเฉลิมพระชนมพรรษา เมื่อวันที่ 11 สิงหาคม 2554 ณ ศาลาดุสิดาลัย สวนจิตรลดา พระราชวังดุสิต นั้น พระองค์ได้แสดงความกังวลพระราชหฤทัยเป็นอย่างมากต่อปัญหาการแพร่ระบาดของยาเสพติด และได้ทรงพระราชทานแนวทางการให้ภาคประชาชนได้ร่วมมือกันช่วยเหลือรัฐบาลในการแก้ไขปัญหายาเสพติด ซึ่งแนวทางหนึ่งที่ได้ทรงมีพระราชปรารภถึงก็คือ “กองทุนแม่ของแผ่นดิน” พระองค์ได้ทรงทบทวนว่าเคยพระราชทานพระราชทรัพย์ส่วนพระองค์ให้สำนักงาน ป.ป.ส. ตั้งแต่ปี 2546 ซึ่งนับเป็นการเริ่มต้นกองทุนแม่ของแผ่นดินตั้งแต่บัดนั้นเป็นต้นมา ทรงมีความมุ่งหวังว่ากองทุนแม่ของแผ่นดินจะสามารถช่วยเหลือการแก้ไขปัญหายาเสพติดของประเทศได้อย่างมาก (ปริยา โสภณา. 2554 : 8-9) โครงการหมู่บ้านกองทุนแม่ของแผ่นดิน เป็นกองทุนที่สืบเนื่อง จากโครงการพัฒนาความเข้มแข็งของหมู่บ้านชุมชน เพื่อการพัฒนาและเอาชนะยาเสพติดอย่างยั่งยืน ตามรอยพระยุคลบาท ในวโรกาสที่สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถได้เสด็จทรงงานเยี่ยมราษฎร ในพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ได้พระราชทานพระราชทรัพย์ส่วนพระองค์ ผ่านมาทางเลขาธิการ ป.ป.ส. โดยมีพระราชประสงค์ที่จะให้นำไปใช้เป็นประโยชน์ ในการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดในหมู่บ้านชุมชนตลอดไป ด้วยเหตุนี้ สำนักงานป้องกันและปราบปรามยาเสพติดแห่งชาติ (สำนักงาน ป.ป.ส.) และกระทรวงมหาดไทยโดยกรมการ

ปกครอง จึงได้แนวคิดที่จะทำให้พระราชทรัพย์พระราชทานดังกล่าวขยายเป็นกองทุน เรียกว่า กองทุนแม่ของแผ่นดิน ดำเนินการขยายผลในหมู่บ้านชุมชนตั้งแต่ปี 2547 เป็นต้นมา ทุน ประเดิมเบื้องต้นของหมู่บ้านที่ผ่านเกณฑ์ตัวชี้วัดการป้องกันและแก้ไขปัญหาเสพติด หมู่บ้าน ละ 8,000 บาท ซึ่งจะเห็นว่าสมเด็จพระนางเจ้าพระบรมราชินีนาถ ทรงมีพระมหากรุณาธิคุณ อย่างใหญ่หลวงที่ไม่สามารถจะประเมินคุณค่าได้ ดังคำกลอนที่ได้รวบรวมคำประพันธ์ไว้ว่า (มูลนิธิไทยคม . 2552 : 9)

แม่โลกนี้มีค่าอันล้ำเลิศ	สุดประเสริฐทางกวีศรีภาษา
มาเรียงร้อยแทนมาลัยไว้มูซา	ยังค้อยค่าต่อพระชนนีศรีแห่งไทย
ทั้งทวยราษฎร์น้ำป่าอาณาเขต	สายพระเนตรตามติดอย่างชิดใกล้
พระกรุณาธิคุณอุ่นล้นใจ	ถวายชัยขอพระองค์ทรงพระเจริญ

และเพื่อให้การดำเนินงานกองทุนแม่ของแผ่นดินเป็นไปตามพระราชประสงค์ สามารถตอบ โจทย์การแก้ไขปัญหาเสพติดของหมู่บ้าน/ชุมชน ได้โดยตรง สำนักงาน ป.ป.ส. จึงได้กำหนด แนวทางกระบวนการดำเนินงานได้เอง ให้เป็นแนวทางเดียวกัน โดยให้มีการรายงานผลการ ดำเนินงานในแต่ละห้วงระยะเวลาได้อย่างเป็นรูปธรรม ทั้งหมู่บ้าน/ชุมชนที่มีผลการดำเนินงาน ในระดับศูนย์เรียนรู้ กองทุนดีเด่น หรือกองทุนของหมู่บ้าน/ชุมชนที่อยู่ในระดับทั่วไป เพื่อ ร่วมกันสนองพระราชปณิธานการแก้ไขปัญหาเสพติดภายใต้พระบารมีของสถาบัน พระมหากษัตริย์ต่อไป ซึ่งข้อมูลทั่วไปของ กองทุนแม่ของแผ่นดิน มีรายละเอียดกล่าวเอาไว้ ดังนี้ (กรมการพัฒนาชุมชน และสำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด . 2555 : 1-5)

1. ความเป็นมา

เมื่อปีพุทธศักราช 2546 สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ ได้เสด็จแปร พระราชฐานไปเยี่ยมพสกนิกรในพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ พระองค์ได้เสด็จเยี่ยมราษฎร ของหมู่บ้านที่เคยมีปัญหาเสพติดและสามารถแก้ไขปัญหาได้ด้วยพลังของประชาชน ที่ อ.วัง สามหมอ จ.อุดรธานี ตามกระบวนการชุมชนเข้มแข็ง ด้วยการใช้นโยบายสันติวิธีให้ผู้เคยค้า

เคยเสพในระดับหมู่บ้านปรับเปลี่ยนพฤติกรรมจากผู้ที่เป็น “ภาวะ” ให้กลับมาเป็น “พลัง” ในการแก้ไขปัญหายาเสพติดให้กับหมู่บ้านของตนเอง โดยที่ภาครัฐเป็นผู้ให้การสนับสนุน ทรงพอพระราชหฤทัยในการแก้ไขปัญหาดังนี้เป็นอย่างมาก

ในการเสด็จฯ ครั้งนั้น พระองค์ได้ประทับแรม ณ พระตำหนักภูพานราชนิเวศน์ และได้เสด็จลงเยี่ยมราษฎร ที่เป็นมวลชนกลุ่มต่างๆ ที่ไปเข้าเฝ้าฯ ณ โครงการชลประทานสกลนคร (ห้วยเตี้ยก) อ.ภูพาน จ.สกลนคร พล.ต.อ.ชิตชัย วรรณสถิต เลขานุการ ป.ป.ส. (ในขณะนั้น) จึงได้ขอพระราชทานพระราชวโรกาสนำตัวแทนกลุ่มราษฎรอาสาป้องกันภัยยาเสพติด (รสปส.) เข้าเฝ้าฯ ด้วย มีการแสดงละครหน้าพระที่นั่งเพื่อสื่อให้ทอดพระเนตรถึงการแก้ไขปัญหายาเสพติดด้วยพลังของชุมชน และการให้อภัยผู้ค้าผู้เสพระดับหมู่บ้านตามแนวทางสันติ แล้วมีการปฏิญาณตนขอเลิกยุ่งเกี่ยวกับยาเสพติดและขอเป็นกำลังในการแก้ไขปัญหายาเสพติดของชาติตลอดไป

ในวันนั้นพระองค์ท่านได้พระราชทานพระราชทรัพย์ส่วนพระองค์ให้กับเลขานุการ ป.ป.ส. จำนวนหนึ่งเพื่อนำไปใช้ในการแก้ไขปัญหายาเสพติดให้กับประชาชนต่อไป

ตั้งแต่ที่สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ ได้พระราชทานพระราชทรัพย์ส่วนพระองค์ผ่านเลขานุการ ป.ป.ส. เพื่อให้เป็นประโยชน์ของหมู่บ้านและชุมชนต่างๆ ในการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดนั้น หน่วยงานต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งราษฎรอาสาสมัครทั้งหลาย จึงมีความเห็นร่วมกันว่า พระราชทรัพย์ที่ได้รับพระราชทานนั้นถือเป็นมงคลสูงสุด เป็นเสมือนพระราชปณิธานของพระองค์ ที่ทรงจะให้มีการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดในหมู่บ้านและชุมชน หากได้นำพระราชทรัพย์พระราชทานนี้ ไปไว้ที่หมู่บ้านและชุมชน ก็จะเป็นขวัญกำลังใจสูงสุดของปวงราษฎรทั้งหลายที่จะดำเนินการให้พระราชปณิธานของพระองค์ บรรลุผล ซึ่งย่อมหาความสงบสุข ร่มเย็น ปราศจากปัญหายาเสพติด จึงได้เรียกพระราชทรัพย์พระราชทานนี้ว่า “กองทุนแม่ของแผ่นดิน” และเรียกชื่อของหมู่บ้านและชุมชนที่ได้รับกองทุนแม่ของแผ่นดินว่า “หมู่บ้านกองทุนแม่ของแผ่นดิน” โดยมีการพระราชทานกองทุนแม่ของแผ่นดินครั้งแรก เมื่อวันที่ 31 สิงหาคม 2547 ณ ศูนย์ปฏิบัติธรรมสวนเวฬุวัน อ.เมือง จ.ขอนแก่น โดยพุทธกระหม่อมหญิงอุบลรัตนราชกัญญาสิริวัฒนาพรรณวดี ได้เสด็จแทนพระองค์ สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ มาเป็นประธานในพิธีพระราชทานกองทุนแม่ของ

แผ่นดินให้กับผู้แทนหมู่บ้าน/ชุมชนในภาคตะวันออกเฉียงเหนือเป็นจำนวน 672 หมู่บ้าน/
ชุมชน

2. ปรัชญาแนวคิดกองทุนแม่ของแผ่นดิน

คำว่า กองทุนแม่ของแผ่นดิน มีองค์ประกอบ 3 ส่วน ได้แก่

ส่วนที่ 1 เรียกว่า เงินขวัญถุงพระราชทาน เป็นพระราชทรัพย์ที่สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถได้พระราชทานให้กับหมู่บ้าน/ชุมชน โดยสำนักงาน ป.ป.ส. ได้สมทบงบประมาณส่วนหนึ่งนำมาจัดสรรให้กับหมู่บ้านและชุมชน แห่งละ 8,000 บาทเงินจำนวนนี้เปรียบเสมือนสิ่งทีระลึกถึงแห่งพระราชปณิธานของสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถเป็นเงินพระราชทานอันเป็นสัญลักษณ์แห่งพระมหากรุณาธิคุณเป็นล้นพ้น จึงถือเป็นเงินศักดิ์สิทธิ์อันหาที่เสมอเหมือนมิได้ จึงเก็บไว้เป็นเงินขวัญถุงในหมู่บ้าน/ชุมชน โดยไม่มีการใช้จ่าย

ส่วนที่ 2 เรียกว่า ทุนศรัทธา เป็นเงินที่ราษฎร ในหมู่บ้านและชุมชนที่ได้รับกองทุนแม่ของแผ่นดิน จะร่วมกันบริจาคอย่างต่อเนื่องและรวบรวมขึ้นด้วยพลังความศรัทธา สมทบเข้ากองทุนแม่ของแผ่นดินในแต่ละหมู่บ้าน เป็นการแสดงออกถึงทุนทางสังคมของหมู่บ้าน/ชุมชนที่ต้องการไม่ให้มีปัญหาเสพติดในหมู่บ้านอย่างเป็นทางการ

ส่วนที่ 3 เรียกว่า ทุนปัญญา เป็นเงินที่ราษฎร ในหมู่บ้านและชุมชนดังกล่าว คิดค้นขึ้นด้วยภูมิปัญญาของตนเองในการระดมทุนเพื่อขยายกองทุน ให้กองทุนมีการออกงเงยขึ้นจนสามารถนำไปใช้จ่ายเพื่อการแก้ไขปัญหายาเสพติดของหมู่บ้านได้อย่างเพียงพอต่อไป

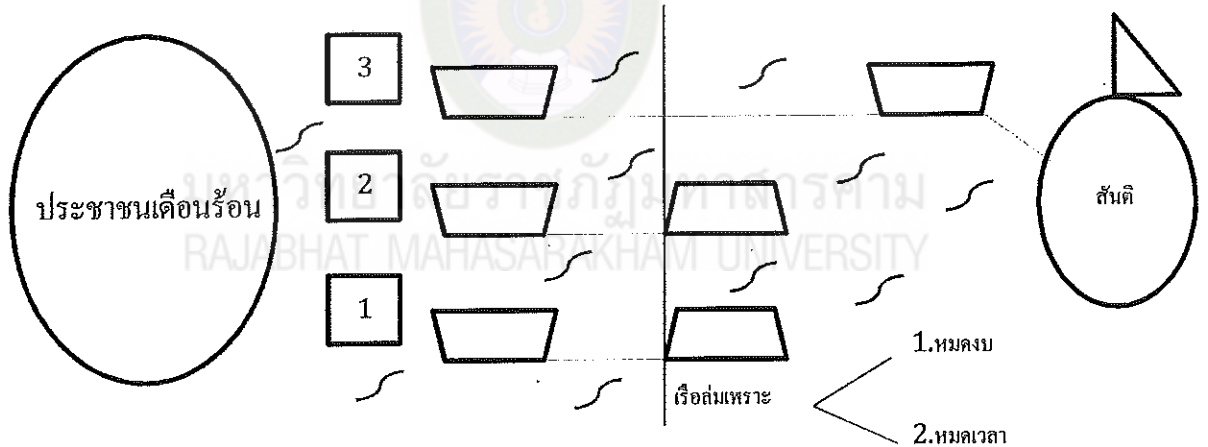
กองทุนแม่ของแผ่นดิน ที่เป็นผลจากการระดมทุนจากทุนศรัทธา และทุนปัญญา ราษฎรในหมู่บ้านและชุมชนจะนำไปใช้ในการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด รวมทั้งปัญหาอื่นๆ จนสามารถยกระดับคุณภาพชีวิตของคนในชุมชนบนวิถีแห่งความพอเพียง ไม่ว่าจะเป็นการสมทบทุนช่วยเหลือการบำบัดรักษาของผู้เสพยาเสพติด การส่งเสริมอาชีพ การสนับสนุนกิจกรรมกลุ่มเสี่ยงยาเสพติดและกิจกรรมเยาวชน การเฝ้าระวังและรักษาพื้นที่ การสนับสนุนทุนการศึกษาของเยาวชน การส่งเสริมเศรษฐกิจพอเพียง การช่วยเหลือความเดือดร้อนต่างๆ ในชุมชน รวมถึง การฟื้นฟูศิลปวัฒนธรรมของชุมชน ฯลฯ จนแทบจะกล่าวได้

ว่า กองทุนแม่ของแผ่นดิน คือกองทุนที่รวมจิตใจของผู้คน เพื่อช่วยเหลือผู้คนที่ตกทุกข์ได้ยาก นับเป็นทุนเริ่มต้นแห่งความดีงาม

3. แนวคิดความร่วมมือระหว่างภาคประชาชนกับราชการ

มีข้อคิดสำคัญในการทำงานร่วมกันระหว่างรัฐกับประชาชนว่าในการดำเนินงานโครงการต่างๆ ของรัฐที่ผ่านมา ไม่ว่าจะการแก้ไขปัญหาใดๆ ก็ตาม โดยเฉพาะการแก้ไขปัญหา ด้านสังคม หากให้รัฐดำเนินการแต่เพียงฝ่ายเดียวจะได้ผลไม่ถึงเป้าหมายที่ต้องการ และหากให้ประชาชนดำเนินการเองทั้งหมดก็ไม่สามารถบรรลุเป้าหมายที่สมบูรณ์ได้เช่นกัน ฉะนั้นหากเห็นแล้วว่าทั้ง 2 ภาคส่วนมีเป้าหมายร่วมกันก็ควรให้มีการบูรณาการการดำเนินงานร่วมกัน โดยมีบทบาทที่ชัดเจนของแต่ละภาคส่วนอย่างเกื้อกูลซึ่งกันและกัน ยกตัวอย่างเป็นภาพดังนี้

1. ให้นำเสนอเรื่อง เรือ 3 ลำ เพื่อให้ประชาชนมีความเข้าใจความสำคัญของการมีส่วนร่วมในการขับเคลื่อนโครงการดังนี้

แผนภูมิที่ 2 แนวคิดเรื่องเรือ 3 ลำ

ที่มา : กรมการพัฒนาชุมชน และสำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด

(2555 : 4)

อธิบาย

เรือลำที่ 1 : ในการแก้ไขปัญหาความเดือนร้อนของประชาชนที่ผ่านมาจะมีลักษณะคล้ายกับการช่วยเหลือประชาชนแบบเรือลำที่ 1 คือ เมื่อประชาชนมีความเดือนร้อนในเรื่องใดก็

จะมีหน่วยงานหรือคนภายนอกชุมชนมาชวนให้ขึ้นเรือเพื่อนำไปสู่ฝั่งโน้นที่เรียกว่า “สันติสุข” หรือแก้ไขปัญหาก็ได้ แต่เรือแล่นไปโดยยังไม่ทันจะถึงฝั่ง หรือยังมองไม่เห็นฝั่งเลย ก็ต้องล่มเสีย อันเป็นสาเหตุมาจาก (1) หมดงบ หรือ (2) หมดเวลา (เจ้าหน้าที่ขับเคลื่อนโครงการหมดเวลา การปฏิบัติงานเสียก่อน)

เรือลำที่ 2 : คล้ายกับเรือลำที่ 1 คือ เมื่อประชาชนเดือดร้อนอีก ทางราชการก็มีงบประมาณมาอีก ก็มาชักชวนประชาชนให้ขึ้นเรือเพื่อจะได้นำไปสู่ฝั่ง “สันติสุข” โน้นอีก แต่เนื่องจากเหตุการณ์ที่เกิดกรณีเรือลำที่ 1 เป็นเหตุทำให้ประชาชนไม่เชื่อมั่นในการชักชวนของรัฐบาลว่าจะไปถึงฝั่งได้จริง ทำให้ราชการต้องทำงานทางความคิดเพิ่มขึ้น เช่น ต้องมีค่าตอบแทนเป็นค่าเสียเวลาให้กับชาวบ้านจำนวนมากพอ ชาวบ้านจึงจะยอมขึ้นเรือ ไปด้วย เพื่อให้ราชการสามารถดำเนินโครงการได้ แต่แล่นไปได้ไม่นานเรือก็ต้องล่มอีกเช่นเคยด้วย สาเหตุเดียวกัน คือ (1) หมดงบ (2) หมดเวลา และก็ได้ผลทำนองเดียวกัน คือ ยังไม่ทันได้เห็นฝั่งโน้นเลยก็ต้องว่ายน้ำกลับฝั่งเดิมอีก

เรือลำที่ 3 : เป็นการชี้ให้เห็นว่า หากชาวบ้านเห็นได้ว่าความเดือนร้อนที่เกิดขึ้นเป็นทุกข์ของชาวบ้านเอง หากไม่ร่วมมือในการแก้ไขปัญหาช่วยเดือดร้อนเองอย่างไม่มีที่สิ้นสุด ยกตัวอย่าง เรือลำที่ 1 และ 2 เมื่อชาวบ้านยอมเห็นด้วยและขึ้นเรือมาแล้ว แต่ก็ไม่มีส่วนร่วมอะไรเลยต่างก็นั่งกอดคอเฉยๆ ปล่อยให้ทางราชการขับเคลื่อนด้วยกำลังงบประมาณของรัฐฝ่ายเดียว หากชาวบ้านยังต้องการแต่ที่จะให้ราชการทำฝ่ายเดียวก็จะได้ผลเท่าที่ผ่านมาก็อย่างแน่นอน ซึ่งยอมเสียเวลาทั้ง 2 ฝ่าย และต่างเห็นแล้วว่าไม่ได้ผล เพราะแล่นไปได้ไม่นานเรือก็ต้องล่มอีก ฉะนั้นหากว่าชาวบ้านมีความทุกข์จริงเมื่อขึ้นมานบนเรือแล้วต้องสัญญากันว่าจะช่วยกันพายเรือด้วยกำลังของตนที่มีอยู่ แน่ใจว่าเรือลำที่ 3 นี้ เมื่อหมดงบราชการแล้วเรือลำนี้จะแล่นไปได้ไกลมากกว่าเดิม ซึ่งจะทำให้เรามองเห็นฝั่งข้างหน้าซึ่งเหลืออีกไม่ไกลแล้ว ระยะเวลาที่เหลือไม่ไกลแล้วนี้ชาวบ้านยอมจะพากันไปเองได้จนถึงฝั่งข้างหน้าอย่างแน่นอน

2. หลังจากเข้าใจเรื่องเรือ 3 ลำแล้ว ให้ผู้นำกล่าวถึงการแก้ไขปัญหาสาเหตุติดตามโครงการ “กองทุนแม่ของแผ่นดิน” จะเป็นโครงการที่ช่วยเหลือพี่น้องประชาชนได้จริง แต่ต้องดำเนินการในลักษณะเดียวกับเรือลำที่ 3 คือทุกคนต้องช่วยกัน ต้องถือว่าปัญหาสาเหตุติดเป็นทุกข์เป็นปัญหาของชุมชนที่รอการแก้ไขมานาน เป็นความ โชคคืออย่างมากเลยทีเดียวที่สมเด็จพระนาง

เจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ และทางราชการมีน้ำใจมาช่วยเหลือด้วยอย่างไม่ทอดทิ้งให้เป็นปัญหาของประชาชนเพียงฝ่ายเดียว ดังคำกล่าวที่ว่า “พลังของประชาชนร่วมกับราชการ ช่วยก่อช่วยสานให้งานยั่งยืน”

4. ลักษณะที่แตกต่างจากกองทุนอื่นๆ

กองทุนแม่ของแผ่นดิน มีลักษณะแตกต่างจากกองทุนอื่นๆ ที่มีอยู่ในหมู่บ้าน/ชุมชน 4 ประการ ดังนี้

ประการที่ 1 เป็นกองทุนที่มีจุดเริ่มต้นจากสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ จึงเป็นเสมือนกองทุนพระราชทาน

ประการที่ 2 เป็นกองทุนที่กระจายอยู่ตามหมู่บ้าน ชุมชนเท่านั้น ไม่มีกองทุนรวมในส่วนกลาง

ประการที่ 3 เป็นกองทุนที่มีขึ้นเพื่อประโยชน์สาธารณะในการแก้ไขปัญหาสุขภาพติด รวมถึงปัญหาอื่นๆ ในหมู่บ้าน ชุมชน เพื่อเป็นกองทุนช่วยเหลือซึ่งกันและกัน โดยไม่มีการให้กู้ยืมและไม่มีดอกเบี้ย

ประการที่ 4 เป็นกองทุนที่คนในหมู่บ้าน ชุมชน ร่วมกันระดมทุน โดยไม่ได้เกิดจากภายนอกเพียงช่องทางเดียว ซึ่งเป็นการทำให้ชุมชนรู้จักพึ่งพาตนเอง เห็นพลังของตนเอง

5. วัตถุประสงค์ของกองทุน

5.1. เพื่อขยายพลังแห่งความดีของคนในหมู่บ้าน ชุมชน ให้กว้างขวางขึ้น

5.2. เพื่อเสริมสร้างกระบวนการในหมู่บ้าน ชุมชน ด้านความคิด ความรู้ การแลกเปลี่ยน การรวมกลุ่มและความตื่นตัว เพื่อร่วมกันแก้ไขปัญหาของหมู่บ้าน ชุมชน โดยเฉพาะอย่างยิ่งปัญหาสุขภาพติด เพื่อให้หมู่บ้าน ชุมชน ใช้กระบวนการดังกล่าวให้บรรลุถึงความเข้มแข็งได้อย่างแท้จริง

5.3. เพื่อสนับสนุนค่าใช้จ่ายที่เป็นประโยชน์แก่สาธารณะ สนับสนุนให้คนทำดี และเสียสละเพื่อหมู่บ้าน ชุมชน

5.4. เพื่อสนับสนุนกิจกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจแบบพอเพียง เพื่อการพึ่งพาตนเอง และพึ่งพาซึ่งกันและกันอย่างยั่งยืน เป็นผลทำให้ปัญหาพื้นฐานของหมู่บ้าน ชุมชน ลดลง

5.5. เพื่อสนับสนุนกิจกรรมการแก้ไขปัญหายาเสพติดในหมู่บ้าน ชุมชน อย่าง ยั่งยืน และพัฒนาเป็นศูนย์เรียนรู้หมู่บ้าน ชุมชน เพื่อก่อให้เกิดกระบวนการเรียนรู้ของชุมชนทั้ง ภายในและระหว่างหมู่บ้านชุมชน

6. การสร้างความเข้าใจต่อคุณค่าของกองทุนแม่ของแผ่นดิน

กองทุนแม่ของแผ่นดิน เป็นการแสดงออกถึงพระราชปณิธานของสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถที่พระราชทานเพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด สมควรที่พสกนิกร ชาวไทยทุกหมู่เหล่าจะน้อมรับใส่เกล้าใส่กระหม่อมและถือปฏิบัติอย่างจริงจัง สำหรับหมู่บ้าน ชุมชน ที่ได้รับคัดเลือกให้ได้รับกองทุนแม่ของแผ่นดินในครั้งนี้ ถือเป็นเกียรติสูงสุด จึงสมควร สร้างกระบวนการให้คนทั้งหมู่บ้าน ชุมชน เกิดจิตสำนึกร่วมกันสนองพระราชปณิธาน ซึ่งจะ นำไปสู่การเป็นแบบอย่างที่ดีสำหรับพื้นที่อื่นต่อไป ดังนั้นการจัดกิจกรรมต่างๆ ที่คัดสรรขึ้น เพื่อรองรับกองทุนแม่ของแผ่นดิน ในจังหวัด และหมู่บ้าน ชุมชน จึงถือเป็นสิ่งสำคัญอย่างยิ่ง

จากแนวความคิดดำเนินงานกองทุนแม่ของแผ่นดิน สรุปได้ว่า กองทุนแม่ของแผ่นดิน เริ่มมาจากแนวพระราชดำริของสมเด็จพระบรมราชินีนาถ ที่ทรงต้องการเห็นการป้องกันและ แก้ไขปัญหายาเสพติด เกิดขึ้น โดยการร่วมมือ ร่วมแรง ร่วมใจ ของคนในชุมชนที่มี วัตถุประสงค์ที่ต้องการขจัดปัญหายาเสพติด ตามวิถีชีวิตตนเอง และตามแนวทางปรัชญา เศรษฐกิจพอเพียง แล้วหมู่บ้าน/ชุมชน ที่จะสามารถจัดตั้งเป็นกองทุนแม่ของแผ่นดิน และรับ เงินพระราชทานส่วนพระองค์ที่จะใช้ในการป้องกัน แก้ไขปัญหายาเสพติด ได้นั้น จะต้องเป็น หมู่บ้าน/ชุมชน ที่ผ่านการประเมินด้านการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด และสามารถ จัดตั้งกองทุนแก้ไขปัญหายาเสพติด ได้ ด้วยเหตุผลนี้ หมู่บ้าน/ชุมชนอื่นๆ ไม่สามารถที่จะจัดตั้ง กองทุนแม่ของแผ่นดินเองได้ จะต้องผ่านกระบวนการตามแนวทางการจัดตั้งอย่างถูกต้อง และ ที่สำคัญหมู่บ้าน/ชุมชนนั้นๆ จะต้องเกิดความศรัทธาต่อกองทุนแม่ของแผ่นดินอย่างจริงใจและ ทำงานอย่างจริงจัง ผลที่ได้รับจึงจะประสบความสำเร็จ

การวางแผนป้องกันปัญหาเสพยาเสพติดในหมู่บ้านกองทุนแม่ของแผ่นดิน

การป้องกันปัญหาเสพยาเสพติดเป็นเรื่องที่สำคัญมากที่สุด เป็นการสร้างภูมิคุ้มกันให้กับหมู่บ้าน/ชุมชน ไม่ให้ยาเสพติดเข้าไปเกี่ยวข้องกับหมู่บ้าน/ชุมชน แล้วหมู่บ้าน/ชุมชนจะปลอดภัยจากยาเสพติด ปัญหาต่างๆ ที่เกิดจากยาเสพติดจะไม่เกิดขึ้นได้เลย ซึ่งคำว่า การวางแผนป้องกันปัญหาเสพยาเสพติด มีความหมาย คือ (สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด . 2551 : 12-13)

1. ความหมายของการป้องกันยาเสพติด หมายถึง กระบวนการที่ดำเนินการล่วงหน้า โดยการอบรม เลี้ยงดู ให้การศึกษา ข้อมูลข่าวสารและความรู้ ทั้งในระบบโรงเรียน นอกโรงเรียน โรงเรียน และการศึกษาตามอัธยาศัยแก่กลุ่มเป้าหมายอย่างต่อเนื่อง และสัมพันธ์กันในเรื่องคุณภาพชีวิต ยาและยาเสพติด การป้องกันตนเอง ครอบครัว และชุมชนให้รอดพ้นจากยาเสพติด ด้วยวิธีการต่างๆ เพื่อเป็นการสร้างภูมิคุ้มกันแก่บุคคลให้มีความสามารถที่จะเผชิญหน้ากับปัญหา อุปสรรค และเหตุการณ์ต่างๆ ที่ผ่านเข้ามาในช่วงชีวิตด้วยส่งเสริมให้บุคคลใช้ชีวิตได้อย่างมีความสุข รวมทั้งการปรับปรุงสภาพแวดล้อมใกล้ตัวที่มีส่วนผลักดันให้กลุ่มเป้าหมายไปใช้ยาเสพติด

1.1 ระดับของการป้องกันยาเสพติด

การป้องกันยาเสพติด จำแนกออกได้เป็น 3 ระดับ คือ

1.1.1 การป้องกันขั้นต้น (Primary prevention)

การป้องกันขั้นต้นเป็นมาตรการป้องกันยาเสพติด ที่ดำเนินการเพื่อป้องกันบุคคลให้หลีกเลี่ยงจากสภาพปัญหา อันนำไปสู่การเริ่มทดลองใช้ยาเสพติดด้วยการจัดกิจกรรมให้ความรู้เกี่ยวกับยาเสพติด และผลกระทบของยาเสพติดที่มีต่อพฤติกรรมของคน ตลอดจนมุ่งเสริมสร้างกิจกรรมทางเลือกที่เหมาะสมเพื่อเบี่ยงเบนบุคคลออกจากการใช้ยาเสพติด

1.1.2 การป้องกันระดับที่ 2 (Secondary prevention)

การป้องกันระดับที่ 2 หมายถึง การทำกิจกรรมใดๆ ที่จะแทรกเข้ามาในช่วงเวลาที่คนได้ทดลองใช้ยาแล้วและกำลังจะติดยาแต่ยังไม่ติด เป็นผู้ที่มีความเสี่ยงในการติด

ยาสูง การจัดกิจกรรมในระดับนี้ เป็นการให้ข้อมูลที่ถูกต้องเกี่ยวกับการใช้ยา การให้คำปรึกษา ตลอดจนการเฝ้าระวังรักษาอาการป่วยไข้ที่เป็นผลจากการใช้ยาเสพติด

1.1.3 การป้องกันระดับที่ 3 (Tertiary prevention)

การป้องกันระดับที่ 3 หมายถึง การดำเนินการหยุดพฤติกรรม และผลร้ายจากการติดยาเสพติด โดยกระบวนการบำบัดรักษา และฟื้นฟูสมรรถภาพร่างกายและจิตใจของผู้ติดยาเสพติด กระบวนการดังกล่าวยังหมายรวมถึงการป้องกันการติดยาเสพติดซ้ำอีกด้วย

และในกระบวนการวางแผนป้องกันปัญหาเสพติด ต้องกำหนดมาตรการต่างๆ ที่เป็นส่วนการป้องกันยาเสพติด ที่กำหนดรายละเอียดไว้ ดังนี้ (สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด . 2551 : 16-27)

2. มาตรการในการดำเนินงานป้องกันยาเสพติด

การป้องกันยาเสพติดเป็นมาตรการในการดำเนินงานในระยะยาว เพื่อสร้างภูมิคุ้มกันในการป้องกันยาเสพติด เพื่อบรรเทาหรือระงับการทดลองใช้ยาเสพติด มีมาตรการในการดำเนินงานดังนี้

2.1 มาตรการให้การศึกษา (Education) หมายถึง การให้การศึกษาทั้งในระบบนอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัย เพื่อให้เกิดการเรียนรู้ ทักษะ และประสบการณ์ที่เสริมสร้างและพัฒนาแนวทางและวิธีการที่เหมาะสมในการใช้ชีวิตอย่างมีคุณภาพของตนเอง ครอบครัว และชุมชน ภายใต้สภาพแวดล้อมทางสังคม เศรษฐกิจ การเมืองที่ยั่งยืน สลับซับซ้อน โดยไม่พึ่งพายาเสพติด

ในการให้การศึกษาเพื่อการป้องกันยาเสพติด คณะมนตรีเศรษฐกิจและสังคมแห่งสหประชาชาติ ได้ให้ข้อเสนอแนะในการดำเนินการให้การศึกษาอย่างเข้มและมีประสิทธิภาพ โดยมาตรการทางการศึกษาจะต้องเป็นส่วนสำคัญในการดำเนินงานป้องกันการใช้ยาเสพติดอย่างกว้างขวาง ครอบคลุมประชากรทุกคน ทั้งในระบบและนอกระบบโรงเรียน เพื่อความเข้าใจเกี่ยวกับความเสี่ยงในการใช้ยาในทางที่ผิด

มาตรการให้การศึกษาเป็นกระบวนการดำเนินงานในระยะยาวที่ต้องการความต่อเนื่อง และควรมีลักษณะที่เน้นให้การศึกษาแบบผสมผสาน ดังนั้น ในการพัฒนาหลักสูตร

การศึกษาทุกระดับชั้น จึงควรบูรณาการเนื้อหาการเรียนให้การศึกษาเพื่อการป้องกันยาเสพติดเข้าไปในหลักสูตรการเรียนการสอนระดับชาติด้วย การให้การศึกษาเพื่อการป้องกันยาเสพติด จะมีประสิทธิภาพสูงสุดมีเงื่อนไขดังต่อไปนี้

2.1.1 การศึกษานั้นเหมาะกับสภาพสังคม เศรษฐกิจ และวัฒนธรรม

2.1.2 เป็นส่วนหนึ่งของโครงสร้างรวมทางการศึกษา การเรียนรู้ทางสังคมและวัฒนธรรม

2.1.3 ส่งเสริมให้มีการดำรงชีวิตอย่างมีความสุขพลานามัยและปลอดยาเสพติด ซึ่งเป็นเป้าหมายที่สำคัญที่สุด แทนที่จะเน้นการเลิกยา และผลเสียที่เกิดจากการใช้ยาเสพติด

2.1.4 เข้าถึงปัจเจกบุคคลก่อนที่คนเหล่านั้น จะเข้าไปยุ่งเกี่ยวกับสังคมที่มีการใช้ยาเสพติดและปัจจัยที่นำไปสู่การใช้ยา

2.1.5 พยายามหลีกเลี่ยงสิ่งที่จะกระตุ้นความอยากรู้อยากเห็น หรือความอยากรทดลองยาเสพติด (เช่น การให้รายละเอียดด้านบวกของภาวะเคลิบเคลิ้ม (euphoria) เป็นต้น) แต่ควรชี้ถึงผลเสียและอันตรายของการใช้ยาเสพติดและเน้นถึงผลดีของกิจกรรมทางเลือกและชีวิตที่ปลอดจากยาเสพติด และวัตถุที่ออกฤทธิ์ต่อจิตประสาท

2.1.6 ไม่ให้รายละเอียดอันอาจนำไปสู่การเข้าถึงยาเสพติดได้ง่ายขึ้น เช่น การบรรยายถึงวิธีการและเส้นทางการลักลอบยาเสพติด แหล่งผลิตยาเสพติด และการใช้ยาเสพติดที่มีไว้มีวัตถุประสงค์ทางการแพทย์ เป็นต้น

2.2 มาตรการบริการสนเทศ (Information)

มาตรการบริการสนเทศ หรือ การให้ข้อมูลข่าวสารเพื่อการป้องกันยาเสพติด โดยผ่านสื่อชนิดต่างๆ ได้แก่ สื่อมวลชน สื่อบุคคล สื่อสิ่งพิมพ์ สื่อแสงสี สื่ออิเล็กทรอนิกส์ และสื่อพื้นบ้าน มีวัตถุประสงค์ที่จะส่งข่าวสารหรือเนื้อหาข้อมูลที่ต้องการเผยแพร่ไปยังผู้รับสาร โดยถ่ายทอดเนื้อหาผ่านสื่อและช่องทางเผยแพร่ต่างๆ เพื่อให้ผู้รับข่าวสาร ได้รับข้อมูลพื้นฐานในการวิเคราะห์ทางเลือกในการตัดสินใจเบื้องต้นเกี่ยวกับการใช้ยาที่ถูกต้อง การตระหนักถึงโทษพิษภัยของยาเสพติด ตลอดจนเสริมสร้างให้เกิดเจตคติที่ดีในชีวิต และเสนอทางเลือกที่จะแก้ปัญหาโดยไม่พึ่งพาเสพติด

ในการเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารเพื่อการป้องกันยาเสพติด ไปสู่ประชาชน คณะมนตรีเศรษฐกิจและสังคมแห่งสหประชาชาติ มีมติในปี 1989 เรียกร้องให้ประเทศต่างๆ ดำเนินการให้ข่าวสารด้านยาเสพติดที่ไม่เป็นการกระตุ้นให้เกิดความรู้สึกรู้สึกกลัวหรือกลัวกลอง แต่ต้องชี้ผลร้ายของยาเสพติด ข่าวสารดังกล่าวจะต้องไม่ให้รายละเอียดที่จะชี้ให้เห็นให้ใช้ยาเสพติด

การใช้มาตรการสื่อสารเพื่อการป้องกันยาเสพติดให้มีประสิทธิภาพควรเริ่มด้วยการประสานความร่วมมือกับผู้นำ ผู้บริหารของสื่อมวลชนแขนงต่างๆ เช่น วิทยุ โทรทัศน์ สื่อสิ่งพิมพ์ อุตสาหกรรมการพิมพ์ และบริษัทโฆษณาให้เกิดความตระหนักและร่วมมือกับรัฐบาล และชุมชน ในการใช้มาตรการสื่อสารเพื่อการป้องกันยาเสพติดเพื่อเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารสู่ประชาชน โคนดำเนินการ ดังนี้

2.2.1 จัดตั้งกลุ่มแกนนำของผู้นำและผู้บริหารสื่อมวลชน และขยายผลจำนวนสมาชิก กลุ่มแกนนำไปสู่สังคมสื่อมวลชนในวงกว้าง

2.2.2 ขอความร่วมมือในการวางแผนโครงการเพื่อสนับสนุนการดำเนินงาน

2.2.3 นำเสนอข้อมูลเกี่ยวกับยาเสพติดสู่สาธารณชน ตรงตามข้อเท็จจริง

2.2.4 วางแผน โครงการส่งเสริมค่านิยมทางวัฒนธรรมและคุณภาพชีวิต

2.2.5 วิจัยประเมินผลและปรับปรุงการดำเนินงาน

การใช้มาตรการสื่อสารเพื่อการป้องกันยาเสพติดควรมีลักษณะเป็นการ “ตอกย้ำพรีำเตือน” ในลักษณะของการสื่อสารสองทาง (Two – ways communication) แก่กลุ่มเป้าหมาย ดังนั้น จึงควรดำเนินการอย่างต่อเนื่อง

การเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารให้กับกลุ่มเป้าหมายมีรูปแบบการดำเนินงาน ดังนี้

1. การใช้สื่อบุคคล

สื่อบุคคล หรือวิทยากรนับเป็นสื่อที่มีความสำคัญต่อการให้ความรู้และปรับเปลี่ยนเจตคติของกลุ่มเป้าหมาย เนื่องจากมีลักษณะเป็นสื่อสองทาง จึงสามารถให้ความรู้และสร้างความเข้าใจได้อย่างลึกซึ้ง กิจกรรมที่สื่อบุคคลหรือวิทยากรสามารถดำเนินการได้ เช่น การบรรยาย การอภิปราย โต้ว่าที่ แชววาที่

2. การใช้สื่อมวลชน

การเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารผ่านทางสื่อมวลชนมีศักยภาพในการครอบคลุมทุกกลุ่มเป้าหมาย สามารถเข้าถึงกลุ่มเป้าหมายได้กว้างขวาง การเผยแพร่ผ่านสื่อมวลชน ได้แก่

วิทยุ โดยการผลิตรายการวิทยุเพื่อเผยแพร่ออกอากาศ ในรูปของสปอตสั้น บทความ สารคดี ละคร คำขวัญ เรื่องสั้น เพลง การดำเนินการเผยแพร่ทางสถานีวิทยุสามารถดำเนินงานโดยการสอดแทรกข้อมูลข่าวสารเพื่อป้องกันยาเสพติดได้ในทุกระบบ โดยขอความร่วมมือจากสถานีวิทยุ และนักจัดรายการ โดยหน่วยงานกลางด้านการป้องกันยาเสพติด ดำเนินการจัดส่ง ข้อมูล ข่าวสารที่ต้องการเผยแพร่ให้ เพื่อเป็นการอำนวยความสะดวกแก่ผู้จัดรายการ

โทรทัศน์ โดยการผลิตรายการโทรทัศน์ในรูปของสารคดี ภาพยนตร์ โฆษณาสั้น (Spot) การจัดรายการแสดง ภาพยนตร์ ละคร โดยการใช้คำขวัญ ตัวอักษรวิ่ง มิวสิก วิดีโอ เป็นต้น

โรงภาพยนตร์ โดยการผลิต สไลด์ ภาพยนตร์โฆษณาสั้น เป็นต้น

สิ่งพิมพ์ โดยการผลิต คำขวัญ บทความ เรื่องสั้น การ์ตูน โปสเตอร์ เอกสาร แผ่นพับ แผ่นปลิว การเผยแพร่ในหนังสือพิมพ์ นิตยสาร วารสาร เป็นต้น

3. การเผยแพร่ผ่านสื่อสาธารณะอื่นๆ เช่น

เสียงตามสาย หอกระจายข่าว โดยการผลิตรายการ บทความ สารคดี ละครสั้น คำขวัญ เพลง โฆษณาสั้น

แผ่นป้ายโฆษณา โดยการเสนอคำขวัญ คำเตือนข้อมูลข่าวสารตามแผ่นป้ายโฆษณาป้ายรถประจำทาง สะพานลอยคนข้าม ด้านข้างและด้านหลังรถประจำทาง

หน่วยเคลื่อนที่ (Mobile unit) โดยการจัดบุคลากรและรถยนต์เคลื่อนที่ไปในชุมชน พร้อมด้วยเครื่องมือโสตทัศนูปกรณ์ต่างๆ เช่น ชุดนิทรรศการ อุปกรณ์การฉายหนัง กลางแปลง

4. การเผยแพร่ผ่านสื่อพื้นบ้าน (Folk media)

ดำเนินการเผยแพร่ข้อมูลข่าวสาร โดยผ่านศิลปินพื้นบ้านประเภทต่างๆ เช่น ลิเก ลำตัด ตะคร หนังตะลุง หมอลำ เพลงขอ

5. การจัดกิจกรรมรณรงค์ป้องกันยาเสพติดในรูปแบบต่างๆ เช่น

การจัดสัปดาห์รณรงค์ป้องกันยาเสพติด ในช่วงวันต่อต้านยาเสพติด วันที่ 26 มิถุนายน ของทุกปี การวิ่ง การเดินต่อต้านยาเสพติด การระดมพลังมวลชนในท้องถิ่นเข้ามีส่วนร่วมในการรณรงค์ ลด ละ เลิก การใช้ยาเสพติด เป็นต้น

2.3 มาตรการทางเลือก (Alternative)

มาตรการทางเลือกเป็นการจัดกิจกรรมเพื่อให้เด็ก เยาวชน และประชาชนทั่วไปรู้จักใช้เวลาว่างที่มีอยู่ไปในทางสร้างสรรค์ และเป็นประโยชน์ต่อตนเองและผู้อื่น มาตรการทางเลือกมีวัตถุประสงค์ในการเสริมสร้างพัฒนาการด้านต่างๆ ทั้งทางร่างกายจิตใจ อารมณ์ สังคมและสติปัญญา ตลอดจนเป็นการส่งเสริมทักษะและประสบการณ์ที่ก่อให้เกิดการพัฒนา วินัยในตนเอง ความรับผิดชอบ เกิดความมั่นคงในจิตใจ มีความสำนึกในคุณค่า ความเป็นอิสระ รู้จักการปรับตัว และพึ่งตนเอง

กิจกรรมทางเลือกมีประโยชน์ในการเบี่ยงเบนความสนใจของกลุ่มเสี่ยงต่อการใช้ยาเสพติดในสังคม เช่น กลุ่มผู้ว่างงาน กลุ่มด้อยโอกาสในสังคม ให้มีโอกาสแสวงหาความสุขในชีวิต โดยการเข้ามีส่วนร่วมในกิจกรรมทางเลือกประเภทต่างๆ ตามความสนใจและความถนัดของตน

การใช้มาตรการทางเลือกให้ประสบความสำเร็จ ผู้รับผิดชอบจะต้องมีส่วนกระตุ้นและสนับสนุนให้กลุ่มเป้าหมาย ได้เข้ามามีส่วนร่วมในการริเริ่มและดำเนินกิจกรรมยามว่างที่คนสนใจ โดยรัฐบาลและรัฐบาลส่วนท้องถิ่นควรมีบทบาทในการจัดหาสถานที่ วัสดุอุปกรณ์ และงบประมาณที่จะส่งเสริมกิจกรรมทางเลือกที่มุ่งเน้นการสร้างค่านิยมทางวัฒนธรรมและครอบครัว การส่งเสริมสุขภาพอนามัย ประสบการณ์ด้านสุนทรียภาพและการสร้างสรรค์ ตลอดจนพฤติกรรมอันเป็นแบบอย่างที่ดีงามในสังคม

ในการส่งเสริมการเล่นกีฬาและการออกกำลังกายเพื่อการป้องกันยาเสพติด โครงการควบคุมยาเสพติดแห่งสหประชาชาติ (UNDCP) และคณะกรรมการโอลิมปิกสากล (International Olympic Committee) ได้มีความตกลงร่วมกันในปี 1996 ในการส่งเสริมให้ประเทศสมาชิกขององค์การสหประชาชาติให้ความสำคัญกับการใช้กิจกรรมกีฬาเพื่อต่อต้านยาเสพติด (Sports against drug) และประเทศไทยในฐานะประเทศสมาชิกก็ได้ดำเนินการตามมติดังกล่าว โดยได้จัดทำข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการส่งเสริมการออกกำลังกายและกีฬาเพื่อการป้องกันยาเสพติด และมีการดำเนินการอย่างเป็นรูปธรรมตามข้อเสนอแนะในโครงการลานกีฬาต่อต้านยาเสพติด

อย่างไรก็ตามมีข้อควรระวังที่ควรระวัง กิจกรรมบางอย่างที่อาจนำไปสู่การใช้ยาเสพติด บางประเภท เช่น การเล่นกีฬาเพื่อการแข่งขันและเอาชนะกัน อาจนำไปสู่การใช้ยาเสพติด เช่น ยากระตุ้นประสาท ยาโด๊ปและเล่นการพนัน การเล่นดนตรีมักจะพบเสมอว่ามีการลักลอบใช้ยาเสพติดประเภทกัญชา

กิจกรรมทางเลือกด้านต่างๆ ที่จัดให้กับเด็กและเยาวชน มีดังนี้

1. ด้านสุขภาพอนามัย ได้แก่ การส่งเสริมการออกกำลังกายและการเล่นกีฬา มีการจัดการแข่งขันกีฬาสีภายใน โรงเรียน และในชุมชน กีฬาระหว่าง โรงเรียน และชุมชน มีการส่งเสริมให้นักเรียนและเยาวชนออกกำลังกาย และเล่นกีฬา มีการจัดทำลานกีฬาในโรงเรียน เพื่อเปิดโอกาสให้นักเรียนและเยาวชนนอกสถานศึกษาได้มีโอกาสออกกำลังกายและเล่นกีฬา

2. ด้านจริยธรรม ได้แก่ กิจกรรมทางด้านศีลธรรมและศาสนา การฝึกนั่งสมาธิ การส่งเสริมประเพณีไทย

3. ด้านสังคม ได้แก่ รวมตัวจัดตั้งเป็นชมรมต่างๆ ในโรงเรียน เช่น ชมรมคณิตศาสตร์ ชมรมภาษาอังกฤษ ลูกเสือ เนตรนารี หรือการรวมกลุ่มต่างๆ ในชุมชน เช่น กลุ่มหนุ่มสาว กลุ่มลูกเสือชาวบ้าน กลุ่มพัฒนาหมู่บ้าน การจัดค่ายเยาวชน ค่ายพักแรมและกิจกรรมศูนย์เยาวชน เป็นต้น

4. ด้านสุนทรียภาพ ได้แก่ การดนตรี ศิลปกรรม การสะสมแสตมป์ และสิ่งของต่างๆ ตามสมัยนิยมและความสนใจ

2.4 มาตรการแทรกแซง (Intervention)

มาตรการแทรกแซง หรือสอดแทรก เป็นการจัดการกิจกรรมที่ดำเนินการกับผู้ที่มีปัญหาเสพยาเสพติด เช่น เริ่มทดลองใช้ยาเสพติด ใช้ยาเสพติดเป็นครั้งคราว แต่ยังไม่มีอาการติดยาเสพติด โดยมีวัตถุประสงค์ที่จะให้ความช่วยเหลือบุคคลก่อนที่จะถลำลึกติดยาเสพติดอย่างแท้จริง โดยการให้ผู้มีปัญหาและเริ่มใช้ยาเสพติด ได้รู้จักตนเองและแสวงหาแนวทางในการแก้ไขปัญหาคาการใช้ยาและปัญหาชีวิตอื่นๆ ปรับเปลี่ยนเจตคติและพฤติกรรมในการใช้ยา

มาตรการแทรกแซงดำเนินการ โดยการใช้กระบวนการแนะแนว (Counseling) โดยอาจทำเป็นรายบุคคล หรือเป็นกลุ่ม เช่น ให้คำปรึกษาแนะแนวเป็นครอบครัว ดำเนินการโดยนักจิตวิทยา หรือนักแนะแนวที่มีความชำนาญ ได้รับการฝึกอบรมเพิ่มเติมในการให้บริการแก่ผู้ที่มีปัญหาเสพยาเสพติด เพื่อให้ผู้รับบริการเลือกตัดสินใจทางเลือกที่เหมาะสมด้วยตนเอง โดยกระบวนการแนะแนวแก้ไขปัญหายาเสพติดใน โรงพยาบาลและสถานบำบัดรักษาจะดำเนินการโดยจิตแพทย์ พยาบาลจิตเวช หรือนักจิตวิทยา

มาตรการแทรกแซงยังหมายรวมถึงการบำบัดรักษา (Treatment) อาการเจ็บป่วยอันเนื่องมาจากผลของการใช้ยาเสพติดที่ผู้มีปัญหาใช้เสพด้วย ดังเช่น กรณีที่เยาวชนใช้สารระเหย มักมีอาการเนื้อเยื่อโพรงจมูกอักเสบในระบบทางเดินหายใจ แพทย์ก็จะรักษาอาการนี้ให้ด้วย

2.5 มาตรการป้องปราม (Deterrence)

มาตรการป้องปรามเป็นมาตรการที่ดำเนินการกับกลุ่มเสี่ยงที่มีพฤติกรรมในการใช้ยาเสพติด โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อลดโอกาสการใช้ยาเสพติด ด้วยการทำให้กลุ่มเสี่ยงมีความเกรงกลัว วิตกกังวล อาจถูกจับได้ว่าตนใช้ยาเสพติด มาตรการป้องปรามที่นำมาใช้อย่างได้ผลได้แก่

2.5.1 การจัดระบบเดินเวรยามเฝ้าระวังตามแหล่งที่มีการมั่วสุมกัน ใช้ยาเสพติด ของกลุ่มผู้ใช้ยาเสพติดในชุมชน

2.5.2 การจัดระบบสายตรวจไปตามแหล่งที่มีการค้าปลีกหรือในชุมชนที่มีแหล่งขาย

2.5.3 การถ่วงเวลา ทำให้เสียเวลา หน่วยงานนี้ขอ กลุ่มเสี่ยงมิให้มีโอกาสที่จะเสพยาเสพติด

2.5.4 การสุ่มตรวจปัสสาวะกับกลุ่มเสี่ยงเป็นระยะๆ โดยไม่บอกล่วงหน้า

2.5.5 การตรวจค้นเพื่อป้องกันการนำยาเสพติดเข้าไปในชุมชน

2.5.6 การจัดทำบันทึกประวัติ

2.5.7 การจัดระบบเฝ้าระวังในชุมชน โดยใช้คณะกรรมการหมู่บ้านเป็น

คณะทำงาน

การดำเนินมาตรการป้องปรามอย่างมีประสิทธิภาพจะทำให้ลดโอกาสในการใช้ยาเสพติดของกลุ่มเป้าหมาย ดังนั้น จึงต้องดำเนินการต่อเนื่อง ทำซ้ำบ่อยๆ ครั้งจะทำให้กลุ่มเป้าหมายหวาดกลัว เบื่อหน่าย รำคาญ และหยุดพฤติกรรมเสี่ยงในการใช้ยาเสพติดไปในที่สุด

2.6 มาตรการเสริมอื่นๆ

นอกเหนือจากการดำเนินมาตรการหลักในการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดดังกล่าวมาแล้ว ในการดำเนินงานยังมีมาตรการอื่นๆ เสริมมาตรการหลักให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น มาตรการเสริม ได้แก่

2.6.1 การพัฒนาบุคลากร

ในการดำเนินมาตรการเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ให้มีประสิทธิภาพ สื่อบุคคล นับเป็นสื่อที่มีลักษณะเป็นการสื่อสารสองทาง (Two-way communication) ที่มีศักยภาพในการให้ความรู้ ปรับเปลี่ยนเจตคติและเป็นตัวแบบในการไม่ใช้ยาเสพติด (Role model) ให้แก่กลุ่มเป้าหมาย ดังนั้น การสร้างหรือพัฒนาบุคลากรเพื่อให้มีความสามารถในการเผยแพร่ความรู้ และจัดกิจกรรมเพื่อการป้องกันยาเสพติด จึงเป็นมาตรการเสริมที่มีประโยชน์ต่อการดำเนินงาน

นับตั้งแต่ปี พ.ศ. 2547 เป็นต้นมา สำนักงาน ป.ป.ส. ได้สร้างวิทยากรป้องกันยาเสพติดระดับจังหวัด โดยดำเนินการต่อเนื่องจนถึงปัจจุบัน วิทยากรป้องกันยาเสพติดระดับจังหวัดเป็นข้าราชการของส่วนราชการต่างๆ ที่ปฏิบัติงานอยู่ในพื้นที่ เช่น ตำรวจ ทหาร ครู อาจารย์ เกษกร เจ้าหน้าที่สาธารณสุข เจ้าหน้าที่คุ้มครองแรงงาน พัฒนาการ พนักงานคุม

ประพัตติและปลัดอำเภอ เป็นต้น เมื่อผ่านการอบรม จังหวัดจะแต่งตั้งให้เป็นวิทยากรป้องกันยาเสพติด เพื่อให้ปฏิบัติงานเผยแพร่ความรู้ในพื้นที่จังหวัดของตน วิทยากรดังกล่าว ได้รับการฝึกอบรมและเสริมทักษะในการเป็นวิทยากร โดยมีเนื้อหาหลักในการเผยแพร่ความรู้ด้านการป้องกันยาเสพติด 3 ประการ คือ

- 1) ความรู้เรื่องยาและยาเสพติด
- 2) ความรู้เกี่ยวกับคุณภาพชีวิต
- 3) ความรู้เกี่ยวกับการป้องกันยาเสพติด

2.6.2 การวิจัยและพัฒนา

การวิจัยและพัฒนานับเป็นมาตรการเสริมเพื่อช่วยให้การดำเนินมาตรการหลักด้านอื่นๆ ประสบความสำเร็จ การวิจัยด้านการป้องกันยาเสพติด เป็นเครื่องมือในการแสวงหาความรู้ และอธิบายปรากฏการณ์ในด้านสภาพปัญหาเสพติดที่เกิดขึ้นในแต่ละกลุ่มเป้าหมาย สถานการณ์ยาเสพติดที่เปลี่ยนแปลงไปในแต่ละตัวยา สภาพทางสังคม เศรษฐกิจ และวัฒนธรรม ความเชื่อ เจตคติ และพฤติกรรมของกลุ่มเป้าหมายสภาพและปัญหาที่เกิดขึ้นจากการดำเนินงาน และการพัฒนาระบบงาน การศึกษาผลกระทบที่เกิดจากปัญหาการใช้ยาเสพติด ชนิดต่างๆ ในทุกแง่มุม

การวิจัยและพัฒนาเป็นเครื่องมือในการแสวงหานวัตกรรมในการดำเนินงานป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด เช่น การวิจัยเพื่อแสวงหาแนวทาง คิดค้นรูปแบบวิธีการและแนวทางในการดำเนินงานที่เหมาะสมกับกลุ่มเป้าหมาย การวิจัยเพื่อพัฒนาเทคนิควิธีในการดำเนินมาตรการต่างๆ เช่น งานวิจัยด้านการประเมินประสิทธิผลของสื่อและกระบวนการสื่อสารเพื่อการป้องกันยาเสพติด เป็นต้น

ผลของการศึกษาค้นคว้าวิจัยนับเป็นประโยชน์ต่อการกำหนดนโยบายพัฒนา มาตรการ กลยุทธ์และแผนการดำเนินงาน ตลอดจนเป็นข้อมูลในการจัดทำโครงการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด

2.6.3 การพัฒนาระบบสารสนเทศเพื่อป้องกันยาเสพติด

โลกปัจจุบัน ได้มาถึงยุคของข้อมูลข่าวสารและเทคโนโลยีและมีข้อมูลข่าวสารที่เกี่ยวข้องกับยาเสพติดเป็นจำนวนมาก ที่จะนำมาใช้ประโยชน์เพื่อการดำเนินงานป้องกันยาเสพติด การมีระบบสารสนเทศที่ดีจะช่วยให้ทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องและจำเป็นต้องใช้ข้อมูลประหยัดเวลาในการที่จะค้นหา รวบรวมด้วยตนเอง สามารถเรียกใช้สารสนเทศจากระบบที่พัฒนาขึ้นใช้ได้

ระบบสารสนเทศที่มีประสิทธิภาพ จะทำให้ผู้บริหารและผู้ปฏิบัติงานเรียนรู้ถึงสภาพปัญหาต่างๆ ที่เกิดขึ้นอย่างรวดเร็ว สามารถที่จะวิเคราะห์ทางเลือกและตัดสินใจในการกำหนดนโยบายและดำเนินมาตรการใดๆ ได้อย่างรวดเร็ว ถูกต้องตามหลักวิชาการและมีประสิทธิภาพ

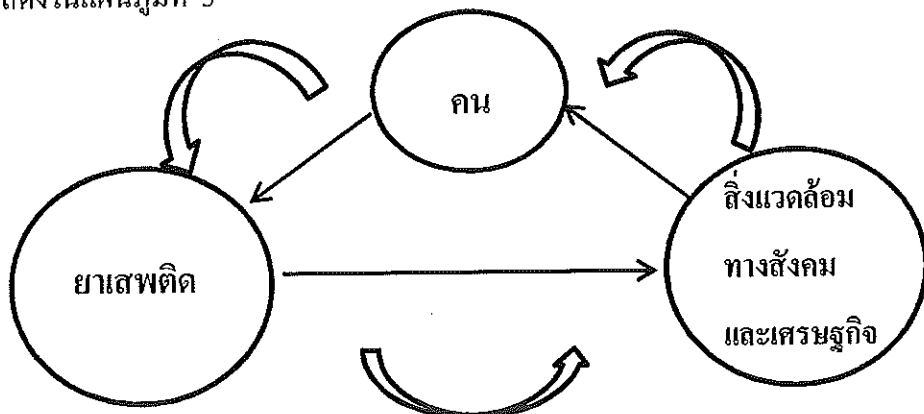
จากแนวคิดการวางแผนป้องกันปัญหาเสพติดในหมู่บ้านกองทุนแม่ของแผ่นดิน ผู้ศึกษาสามารถสรุปได้ว่า การวางแผนป้องกันปัญหาเสพติด มีขั้นตอนอยู่ 3 ขั้นตอนด้วยกัน คือ การป้องกันขั้นต้น การป้องกันขั้นที่ 2 และการป้องกันขั้นที่ 3 ซึ่งแนวทางการจัดกิจกรรมที่เป็นการป้องกันปัญหาเสพติดในแต่ละขั้นตอนนี้ จะคำนึงถึงพฤติกรรมของกลุ่มเป้าหมายหรือกลุ่มเสี่ยงเป็นหลัก กลุ่มเสี่ยงมีพฤติกรรมอย่างไรแล้ว กิจกรรมที่จะต้องทำก็จะต้องปรับให้เหมาะสมกับสภาพปัญหาที่เกิดขึ้น เพื่อสร้างผลกระทบให้มากที่สุด และสร้างแนวทางเลือกอื่นที่จะเป็นการให้กลุ่มเสี่ยงมีทางเลือก ไม่ให้ยุ่งเกี่ยวกับปัญหาเสพติดอีกต่อไป

นอกจากขั้นตอนในการวางแผนป้องกันปัญหาเสพติดในหมู่บ้านแล้ว ยังมีมาตรการต่างๆ ที่จะทำให้ปัญหาเสพติดหมดไป ได้แก่ มาตรการให้การศึกษา (Education) มาตรการบริการสนเทศ (Information) มาตรการทางเลือก (Alternative) มาตรการแทรกแซง (Intervention) มาตรการป้องปราม (Deterrence) และมาตรการเสริมอื่นๆ ซึ่งมาตรการต่างๆ เหล่านี้ จะต้องอาศัยความร่วมมือจากทุกภาคส่วน ตั้งแต่ภาคส่วนประชาชน ทั้งในระดับครอบครัว หมู่บ้าน/ชุมชน ภาคส่วนรัฐบาล และภาคส่วนอื่นๆ ที่จะต้องดำเนินงานตามแนวทางเดียวกัน มีการประสานงานกัน แลกเปลี่ยนข้อมูล ให้ข้อมูลอย่างถูกต้อง และยอมรับผลที่จะเกิดขึ้น สุดท้ายแล้ว จุดมุ่งหมายที่สำคัญก็คือ การตัดช่องทางที่จะติดต่อกับยาเสพติดออกไปจากหมู่บ้าน/ชุมชนอย่างเด็ดขาดและสร้างกระบวนการต่อต้านยาเสพติดอย่างยั่งยืน

การมีส่วนร่วมในการป้องกันปัญหายาเสพติด

ปัญหาการแพร่ระบาดของยาเสพติด เป็นปัญหาในระดับชาติที่ทุกภาคส่วนต้องรีบช่วยกันแก้ไข ดังที่ (สำนักงานป้องกันและปราบปรามยาเสพติด . 2546 : 53-56) กล่าวไว้ว่า สภาพปัจจุบันปัญหาชีวิตและปัญหาสังคมได้เพิ่มทวีคูณในการทำลายมนุษยชาติและวัฒนธรรมของชาติ องค์การศึกษาวิทยาศาสตร์และวัฒนธรรมแห่งสหประชาชาติ หรือ UNESCO ได้สรุปผลการประชุมใหญ่ในปี ค.ศ. 1994 ที่นครปารีส ประเทศฝรั่งเศสว่า ปัญหาสำหรับมนุษยชาติปัจจุบันและอนาคต ปัญหาเร่งด่วนที่จะต้องแก้ไขโดยมนุษยย์ได้แก่ ปัญหาการทำลายสิ่งแวดล้อมกับปัญหาโรคเอดส์ กล่าวคือมนุษยย์เป็นผู้ทำลายทรัพยากรธรรมชาติ ส่งผลให้ธรรมชาติทำลายมนุษยย์ กับอีกปัญหาหนึ่ง ปัญหามนุษยย์ทำลายมนุษยย์โดยการแพร่ระบาดของโรคเอดส์ นอกจากนี้ปัญหาในการทำลายทรัพยากรมนุษยย์ที่ส่งผลกระทบต่อชีวิต สุขภาพ ค่อนข้างสูงในขณะนี้ สำหรับประเทศไทยในปัจจุบันได้แก่ ปัญหายาเสพติด ปัญหาอุบัติเหตุ ปัญหาสารพิษ ซึ่งปัญหาเหล่านี้จำเป็นที่จะต้องแก้ไขปัญหาโดยเร่งด่วน ทั้งนี้มิใช่ดำเนินการเฉพาะกลุ่มใดกลุ่มหนึ่งเท่านั้น แต่สำหรับนักการศึกษาแล้ว แนวคิดพื้นฐานในการให้การศึกษาเพื่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตจำเป็นในการพิจารณาที่ “ปัญหา” เป็นประเด็นเบื้องต้น

สำหรับปัญหายาเสพติดและการใช้สารเสพติดในเยาวชนไทยเป็นปัญหาหนึ่งที่ขยายตัวพร้อมกับความเติบโตของสังคม ความเจริญก้าวหน้าทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี โดยคนเป็นกลไกนำไปสู่การสร้างปัญหาในสังคม ดังองค์ประกอบของปัญหายาเสพติดในสังคมไทย ซึ่งแสดงในแผนภูมิที่ 3

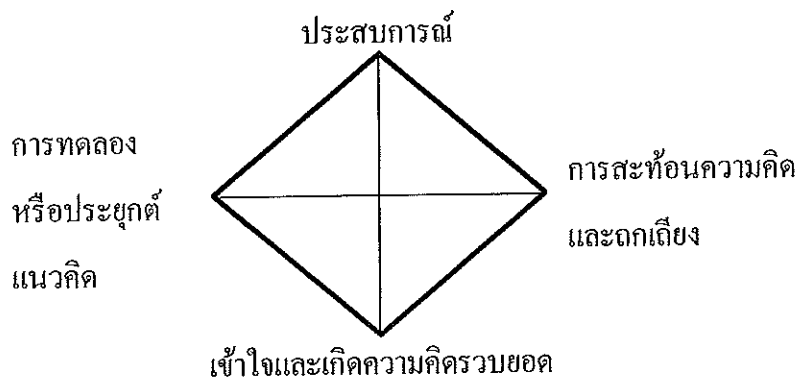
แผนภูมิที่ 3 แสดงองค์ประกอบของปัญหายาเสพติดในสังคมไทย

คน	: เยาวชนในกลุ่มเป้าหมายชุมชน
ยาเสพติด	: บุหรี่ เหล้า กัญชา ยาบ้า สารระเหย ฯลฯ
สังคม	: ชุมชน เมือง ประเทศ นานาประเทศ
เศรษฐกิจ	: รายได้, ความเจริญทางวัตถุ, อิทธิพลของวัฒนธรรม ปรี โภค

ซึ่งปัญหาการใช้สารเสพติดในเยาวชน ข้อเสนอของนักศึกษา นักจิตวิทยาสรุปได้ว่าการใช้สารเสพติดในเยาวชนสืบเนื่องมาจากต้นเหตุของปัญหาหลายปัญหา กล่าวคือ

1. ความอยากรู้ อยากลอง (อิทธิพลของวัย)
2. ถูกเพื่อนชักจูง (อิทธิพลของวัย)
3. สภาพครอบครัวแตกแยก (ขาดที่พึ่งทางใจ)
4. สิ่งแวดล้อมทางสังคม (อยู่ในแหล่งแพร่ระบาด)
5. ความรู้เท่าไม่ถึงการณ์ (ขาดการได้รับคำแนะนำจึงใช้ยาในทางที่ผิด)
6. ถูกมอมเมา (ผับ บาร์ ผู้นำไปขายในกลุ่มเยาวชนในสถานศึกษา)
7. สิ่งแวดล้อมทางเศรษฐกิจ (ความเจริญทางวัตถุ)

ซึ่งในการแก้ไขปัญหายาเสพติดของเยาวชน ต้องแก้ไขโดยให้การศึกษา ให้เยาวชนได้มีส่วนร่วมในกระบวนการทุกขั้นตอน ตามที่ (สำนักงานป้องกันและปราบปรามยาเสพติด . 2546 : 46) กล่าวไว้ว่า การจัดการเรียนการสอนแบบมีส่วนร่วม คำนึงถึงการจัดกิจกรรมที่ครอบคลุมองค์ประกอบ 4 ประการ โดยเริ่มจากองค์ประกอบใดก็ได้ ดังแผนภูมิที่ 4

แผนภูมิที่ 4 แสดงองค์ประกอบของการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม

และสอดคล้องกับคำกล่าวของ (ทิพวรรณ หล่อสุวรรณรัตน์ . 2548 : 24) ที่ว่า เป้าหมายหลักของการดำเนินงาน คือ ชุมชนเป็นสุขและเข้มแข็ง แก้ปัญหาได้อย่างพอเพียง พึ่งตนเอง กระบวนการเปิดใจเรียนรู้ สร้างความเข้าใจโดยการดึงคนมารวมกลุ่ม ร่วมทำกิจกรรมแก้ปัญหา พื้นสำนึกย้อนอดีต สู่ความสุขที่ให้ผลกว้าง ใช้การเล่าเรื่องที่ดี (Best Practice) เป็นตัวเดินเรื่อง เป็นเครื่องมือของทุกเรื่อง ผลจากกิจกรรมที่ทำ ทั้งการพึ่งตนเองด้านปัจจัยสี่ ด้านสุขภาพ กีฬา ออกกำลังกาย มีการบันทึกและใช้ประโยชน์เกิดนวัตกรรมหลากหลายตามลักษณะงานที่ทำ โดยมีทีมที่เล็งคอบสนับสนุน กระตุ้น และสร้างโอกาส จากเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้ในลานกิจกรรมที่ทำให้เกิดการรวมกลุ่ม แล้วเอื้อให้เกิดกระบวนการของการร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมแก้ไข ปัญหา เรียนรู้ ปฏิบัติและเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง

“การเปลี่ยนความคิดและพฤติกรรมของคนเป็นเรื่องยาก เป็นงานพัฒนาที่ต้องใช้เวลานาน ทีมที่เล็งจึงต้องใช้ความอดทน ไม่ท้อถอย พร้อมสนับสนุนกิจกรรมที่ก่อประโยชน์ต่อการคิด การปรับเปลี่ยนวิถีเพื่อการดำรงอยู่อย่างมีความสุข ให้เขาค่อยๆ เปลี่ยนด้วยตัวเองอย่างสมัครใจ สอดแทรกในกิจกรรมที่ทำให้เกิดการเรียนรู้อย่างไม่รู้ตัว เป็นการสอนแบบไม่สอน และทำเป็นปกติของการดำเนินชีวิต”

ในกระบวนการเสริมสร้างการมีส่วนร่วมของชุมชน (พรเพ็ญ เพชรสุขศิริและสำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด . 2540 : 192-194) ได้ให้เหตุผลและความจำเป็นของการมีส่วนร่วม ดังนี้

การเสริมสร้างการมีส่วนร่วม

การพัฒนาประเทศในอดีตที่ผ่านมา แม้ว่าในภาพรวมจะมีการเปลี่ยนแปลงที่ดีขึ้นในหลายๆ ด้าน ส่งผลให้เห็นเป็นรูปธรรมหลายประการ ประชาชนมีชีวิตความเป็นอยู่ที่มีความสะดวกสบายขึ้นในด้านสิ่งอำนวยความสะดวก เช่น ถนน ไฟฟ้า น้ำประปา และด้านการสาธารณสุข เป็นต้น แต่ก็ยังมีปัญหาต่างๆ อีกมากมาย เช่น ปัญหาความเสื่อมโทรมของทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ปัญหาทางสังคม ปัญหาการพัฒนาทางด้านเศรษฐกิจ และปัญหาความยากจน ดังนั้น กระบวนการพัฒนาจึงต้องมีการปรับเปลี่ยนกระบวนการทัศน์ และกลยุทธ์ให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงของสังคมและสภาพปัญหาที่เกิดขึ้น กระบวนการที่มี

ความสำคัญอีกประการหนึ่ง คือ การให้ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการพัฒนา ได้เข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมต่างๆ มากขึ้น และในทุกขั้นตอนตั้งแต่การคิดวิเคราะห์ การวางแผน การทำกิจกรรม และการประเมินผลการปฏิบัติงานของทุกฝ่าย ซึ่งจะช่วยให้เกิดการพัฒนามีความเหมาะสมมากขึ้น

เหตุผลและความจำเป็นของกระบวนการมีส่วนร่วม

กระบวนการมีส่วนร่วมนับว่าเป็นหัวใจที่สำคัญของการพัฒนาในทุกระดับตั้งแต่องค์กรชุมชนในชุมชนเล็กๆ ในชนบท องค์กรชุมชนในบริษัทเอกชน จนถึงการพัฒนาประเทศที่ต้องใช้มติของภาคประชาชนในการจัดการและการแก้ไขปัญหาาร่วมกัน กระบวนการมีส่วนร่วมก่อให้เกิดพลังของทุกฝ่ายในการร่วมกันคิด ร่วมกันทำ และร่วมกันรับผิดชอบแทนจากการที่ได้ทำงานร่วมกันนั้น และผลจากการร่วมกันคิด ร่วมกันทำ นำไปสู่การพัฒนาที่มีประสิทธิภาพ

พัชรี ติโรรส (2546 : 1-3 ; อ้างถึงใน ปารีชาติ วลัยเสถียร และคนอื่นๆ . 2546 : 193-194) กล่าวถึงเหตุผลและความจำเป็นของกระบวนการมีส่วนร่วม ที่เหมาะสมสำหรับเจ้าหน้าที่ของรัฐผู้ปฏิบัติงานและผู้ที่เกี่ยวข้องว่า

1. การรับฟังความคิดเห็นของประชาชนในกระบวนการตัดสินใจของรัฐในฐานะเป็นมาตรการทางกฎหมายเป็นเรื่องใหม่ในสังคมไทย เพราะในอดีตสังคมไทยมีการพูดถึงการมีส่วนร่วมของประชาชนอย่างกว้างขวางในแง่ของหลักการ ประโยชน์และความจำเป็น หากแต่การดำเนินการให้มีการรับฟังความคิดเห็นจากประชาชนหรือไม่นั้น เป็นเอกสิทธิ์ของหน่วยงานและเจ้าหน้าที่รัฐหรือผู้ที่เกี่ยวข้อง เพราะตามหลักการปกครองที่ยึดถือกัน มองว่าการใช้อำนาจที่ขอบด้วยกฎหมายย่อมเป็นการกระทำเพื่อคุ้มครองประโยชน์สาธารณะด้วยตัวของมันเอง จึงไม่จำเป็นต้องมีการสอบถามหรือรับฟังความคิดเห็นของประชาชนก่อนการตัดสินใจของหน่วยงานรัฐ สถานการณ์นี้เริ่มเปลี่ยนไป เมื่อมีการใช้ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการรับฟังความคิดเห็นของสาธารณะโดยวิธีประชาพิจารณ์ และการรับรองสิทธิในการมีส่วนร่วมของประชาชน ตามรัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2540 ที่ให้ประชาชนมีส่วนร่วมในทุกระดับตั้งแต่การร่วมรับรู้ ร่วมให้ข้อมูล ร่วมกระทำการ ร่วมตรวจสอบ จนถึงร่วมตัดสินใจ

2. ปัญหาความเข้าใจไม่ตรงกันของผู้ที่ไม่เกี่ยวข้อง ทุกฝ่ายเห็นร่วมกันถึงความสำคัญ และประโยชน์ของการมีส่วนร่วมของประชาชนทั้งในการเมืองและการบริหาร หากแต่การมีส่วนร่วมของประชาชนเป็นหลักการที่มีความหมายกว้างขวาง ซึ่งรวมรูปแบบที่มีระดับการมีส่วนร่วมที่แตกต่างกัน ฉะนั้น จึงควรทำความเข้าใจให้ตรงกันกับแนวคิด กระบวนการมีส่วนร่วมที่จะนำไปสู่การพัฒนาในด้านต่างๆ ได้ดียิ่งขึ้น

3. การขาดองค์ความรู้เกี่ยวกับรูปแบบการรับฟังความคิดเห็นและการปรึกษาหารือที่หลากหลาย ซึ่งหลายฝ่ายเข้าใจผิดว่า การรับฟังความคิดเห็นของประชาชน หมายถึง ประชาพิจารณ์ หรือการมีส่วนร่วม แต่ในความหมายที่แท้จริงหมายถึง กระบวนการในทุกระดับของการปฏิบัติตามภารกิจ ที่จะลดความขัดแย้งและการรวมพลังที่ก่อให้เกิดประโยชน์ต่อการพัฒนา

นอกจากความจำเป็นของการมีส่วนร่วมที่กล่าวแล้ว กระบวนการมีส่วนร่วมยังก่อให้เกิดการสนับสนุนการปฏิบัติงานของทุกฝ่าย โดยเฉพาะอย่างยิ่งในยุคปัจจุบันที่จะต้องรับฟังและยอมรับสิทธิของประชาชนในชุมชนผู้ที่ไม่ในพื้นที่ต่างๆ ซึ่งเป็นผู้ได้รับผลกระทบจากโครงการพัฒนาทั้งของภาครัฐและเอกชน ดังนั้นการร่วมรับฟังความคิดเห็น การร่วมในกิจกรรมและขั้นตอนของการพัฒนาจึงเป็นสิ่งที่มีความจำเป็นต่อการพัฒนา เพราะจะลดความขัดแย้ง และผลกระทบที่จะพึงเกิดขึ้นในอนาคต

บัณฑิต เอื้อวัฒนากุล (2544 : 5-7) ได้กล่าวถึงแนวคิดด้านการมีส่วนร่วมในกิจกรรมของชุมชน ไว้ดังนี้

1. แนวคิดพื้นฐานของการมีส่วนร่วม (Concept of Participation)

เกิดจากแนวคิดที่สำคัญ 3 ประการ ดังนี้คือ

1.1 ความสนใจและความห่วงกังวลร่วมกัน ซึ่งเกิดจากความสนใจและความห่วงกังวลส่วนบุคคล ซึ่งบังเอิญพ้องต้องกันกลายเป็นความสนใจและความห่วงกังวลร่วมกันของส่วนร่วม

1.2 ความเดือดร้อนและความไม่พึงพอใจร่วมกันที่มีต่อสภาพการณ์ที่เป็นอยู่นั้น ผลักดันให้มุ่งไปสู่การรวมกลุ่มวางแผนและลงมือกระทำร่วมกัน

1.3 การตกลงใจร่วมกันที่จะเปลี่ยนแปลงกลุ่มหรือชุมชนไปในทิศทางที่พึงปรารถนา การตัดสินใจร่วมกันที่จะต้องรุนแรงมากพอที่จะทำให้เกิดความริเริ่มกระทำที่สนองตอบความเห็นชอบของคนส่วนใหญ่ที่เกี่ยวข้องกับกิจกรรมนั้น

2. ขั้นตอนการมีส่วนร่วมไว้

ในกระบวนการการมีส่วนร่วมของประชาชน (เจิมศักดิ์ ปิ่นทอง . 2525 : 11) แบ่งได้เป็นดังนี้

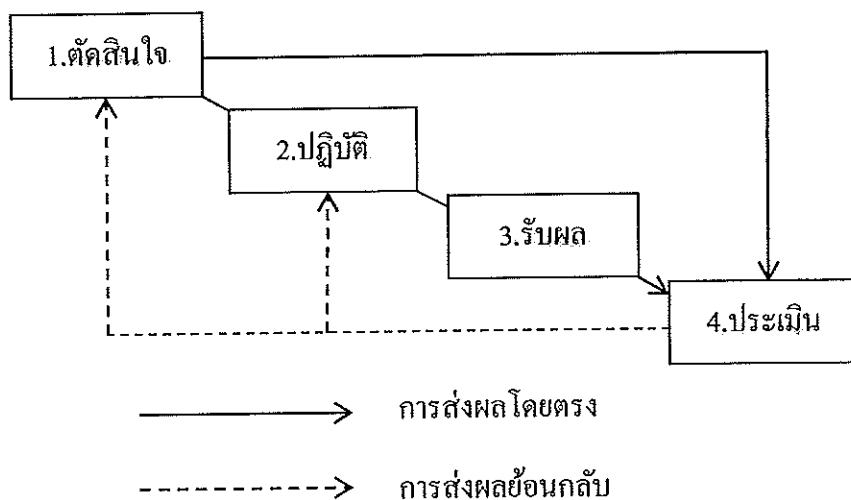
2.1 การมีส่วนร่วมในการค้นหาปัญหาและสาเหตุของปัญหาของชุมชนเป็นขั้นตอนแรกที่สำคัญที่สุด เพราะถ้าชาวบ้านยังไม่สามารถเข้าใจปัญหาและสาเหตุของปัญหาด้วยตัวเอง กิจกรรมต่างๆ ที่ตามมาก็ไร้ประโยชน์ และในอีกแง่หนึ่งประชาชนเป็นผู้อยู่กับปัญหาย่อมเป็นผู้ที่รู้ปัญหาดีที่สุด

2.2 การมีส่วนร่วมในการวางแผนการดำเนินกิจกรรม การดำเนินการวางแผนเป็นขั้นตอนที่ขาดไม่ได้ หากประชาชนไม่ได้เข้าร่วมในการวางแผนการดำเนินกิจกรรม ประชาชนก็จะไม่สามารถดำเนินกิจกรรมต่างๆ ได้เองโดยที่ไม่มีผู้ช่วย

2.3 การมีส่วนร่วมในการลงทุนและปฏิบัติงาน ในส่วนนี้หมายถึงการมีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมต่างๆ ตามความสามารถของประชาชนแต่ละคนนั่นเอง โดยที่ใครมีทุนก็สามารถช่วยเหลือด้านเงินทุน หากใครไม่มีเงินทุนก็สามารถช่วยในด้านแรงงานได้

2.4 การมีส่วนร่วมในการติดตามและประเมินผลงาน ขั้นตอนนี้เป็นขั้นตอนสุดท้ายซึ่งประโยชน์ที่จะเกิดขึ้นหากประชาชนมีส่วนร่วมก็คือ การที่จะทราบข้อดีข้อเสียของตนเองได้

ความสัมพันธ์ของชนิดการมีส่วนร่วม สามารถแสดงได้ในแผนภูมิที่ 5

แผนภูมิที่ 5 แสดงความสัมพันธ์ของชนิดการมีส่วนร่วม

3. ความสำคัญของการมีส่วนร่วมของประชาชน (ปริศนา โกลละสุต . 2534 : 13) ได้ให้ความสำคัญของการมีส่วนร่วมไว้ดังนี้

3.1 จะช่วยทำให้ประชาชนยอมรับโครงการมากขึ้น เนื่องจากเป็นโครงการที่ตรงกับปัญหาและความต้องการของประชาชน

3.2 ประชาชนจะมีความรู้สึกผูกพัน และมีความรู้สึกเป็นเจ้าของโครงการมากขึ้น

3.3 การดำเนินโครงการจะราบรื่น ได้รับความร่วมมือจากประชาชนมากขึ้น

3.4 จะช่วยพัฒนาขีดความสามารถของประชาชนมากขึ้น

3.5 โครงการจะให้ประโยชน์แก่ประชาชนมากขึ้น และมีการระดมทรัพยากรเพื่อการดำเนินโครงการมากขึ้น

จากแนวคิดการมีส่วนร่วมในการป้องกันปัญหาเสพติด สามารถสรุปได้ดังนี้ คือ การป้องกันปัญหาเสพติดในชุมชน สิ่งที่สำคัญมากก็คือ คนในชุมชนมีส่วนร่วมในการป้องกันปัญหาเสพติดในทุกขั้นตอน เริ่มตั้งแต่ขั้นตอนการรับการศึกษาที่เกี่ยวข้องกับยาเสพติด ขั้นตอนการตัดสินใจในการวางแผนทำกิจกรรมต่างๆ ที่เป็นการป้องกันปัญหาเสพติด ขั้นตอนการปฏิบัติงานตามแผนงาน ขั้นตอนการรับผลกระทบที่เกิดขึ้นจากการปฏิบัติตาม

แผนงาน และในขั้นตอนสุดท้ายคือการร่วมประเมินผลของการทำกิจกรรม เพื่อนำไปเป็นข้อมูลในการปรับปรุงกิจกรรม ให้ดียิ่งขึ้นสำหรับที่จะนำไปปฏิบัติในคราวต่อไป

การมีส่วนร่วมของคนในชุมชนในการป้องกันปัญหาเสพติด เป็นแนวทางที่สำคัญมากที่สุดในระบบการทำงานของกองทุนแม่ของแผ่นดิน ซึ่งผลประโยชน์ไม่สามารถเกิดขึ้นได้โดยถ้าปราศจากการมีส่วนร่วมของทุกคน แล้วประโยชน์ที่ได้รับนอกจากจะเป็นประโยชน์ในทางตรงที่จะป้องกันปัญหาเสพติดในชุมชนแล้ว คนในชุมชนก็จะมีความรู้สึกผูกพัน และมีความรู้สึกเป็นเจ้าของโครงการมากขึ้น และสามารถพัฒนาขีดความสามารถของคนในชุมชนได้ ผลสุดท้ายที่จะได้รับก็คือเป็นการสร้าง “ความยั่งยืน” ในทุกๆ กิจกรรม

ฐานข้อมูลหมู่บ้านกองทุนแม่ของแผ่นดิน ในพื้นที่ตำบลลานสะแก อำเภอพยัคฆภูมิพิสัย จังหวัดมหาสารคาม

ตารางที่ 1 แสดงฐานข้อมูลหมู่บ้านกองทุนแม่ของแผ่นดิน ในพื้นที่ตำบลลานสะแก อำเภอพยัคฆภูมิพิสัย จังหวัดมหาสารคาม ประจำปี พ.ศ. 2556
ที่มา : สำนักงานพัฒนาชุมชนอำเภอพยัคฆภูมิพิสัย จังหวัดมหาสารคาม

	บ้านหนองสิม หมู่ที่ 7	บ้านมะโป้ หมู่ที่ 8	บ้านเจริญ ราษฎร์ หมู่ที่ 18	บ้านหนองไผ่ น้อย หมู่ที่ 19
ปีที่ได้รับเงิน พระราชทาน	2551	2547	2547	2550
ชื่อ - สกุล ประธานกองทุน	นายบัวผัน ป่องขารี	นายปรีชา ยะถิไล	นายเส็งยม ฤทธิ์โรตง	นายบัวพันธ์ อะปะมาษา
หมายเลข โทรศัพท์	081-0611536	082-1079677	081-0597358	080-6414487
จำนวน ครัวเรือน ทั้งหมด	70	96	99	32

	บ้านหนองลิ้ม หมู่ที่ 7	บ้านมะโบ หมู่ที่ 8	บ้านเจริญ ราษฎร์ หมู่ที่ 18	บ้านหนองไผ่ น้อย หมู่ที่ 19
จำนวน ครัวเรือนที่เป็น สมาชิก	66	50	80	32
เงินทุนทั้งหมด (บาท)	12,200	26,400	32,100	34,463
กิจกรรมที่ ดำเนินการในปี 2556	กิจกรรมพัฒนา หมู่บ้าน ,จัดเวร ยามเฝ้าระวัง , กิจกรรมทำบุญ ตักบาตร	กิจกรรมทำบุญ ตักบาตร ,อบรม ยาเสพติดใน ชุมชน ,กิจกรรม การส่งเสริม อาชีพ	สร้างป้อมยาม , สงเคราะห์ผู้ ยากไร้ ,กิจกรรม การปลูกต้นไม้ วันแม่แห่งชาติ	สร้างป้อมยาม , มอบทุนเพื่อ การศึกษา , อบรมยาเสพติด ,จัดเวรยามเฝ้า ระวัง

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

เพลินตา ละลมพากร (2544 : 76) ทำการศึกษาถึงการมีส่วนร่วมในการวางแผนป้องกันสารเสพติดของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน โรงเรียนขยายโอกาสการศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษา จังหวัดสระบุรี ซึ่งผลการวิจัยสรุปได้ดังนี้

1. คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน โรงเรียนขยายโอกาสการศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษา จังหวัดสระบุรี มีส่วนร่วมในการวางแผนป้องกันสารเสพติดโดยรวมและในรายด้าน อยู่ในระดับปานกลาง
2. เมื่อเปรียบเทียบการมีส่วนร่วมในการวางแผนป้องกันสารเสพติดของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน โรงเรียนขยายโอกาสการศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษา จังหวัดสระบุรี จำแนกตามอาชีพ วุฒิการศึกษา ที่ตั้งของโรงเรียน ประเภทของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน พบว่า คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน โรงเรียนขยายโอกาสการศึกษา ที่มีอาชีพ วุฒิการศึกษา และประเภทของคณะกรรมการสถานศึกษา

ด้านความสัมพันธ์กับ โรงเรียนแตกต่างกันแตกต่างกัน มีส่วนร่วมในการวางแผนป้องกันสารเสพติดต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ส่วนคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานโรงเรียนขยายโอกาสการศึกษา ที่มีที่ตั้งของโรงเรียนแตกต่างกัน มีส่วนร่วมในการวางแผนป้องกันสารเสพติดไม่แตกต่างกัน

บุญรัตน์ สดใส (2545 : 72) ได้ดำเนินการวิจัยเกี่ยวกับปัจจัยที่สัมพันธ์กับการหวนกลับมาติดยาเสพติดของวัยรุ่น ผลการวิจัยพบว่า ร้อยละ 76.0 ของวัยรุ่นที่ติดยาเสพติดที่ได้รับการบำบัดรักษา มีความเต็มใจที่จะเลิกยาเสพติดด้วยตนเอง ในขณะที่ ร้อยละ 50.6 ยังคงเสพยาเสพติดอย่างต่อเนื่อง เพราะมีปัจจัยทางครอบครัว โดยเฉพาะอย่างยิ่งการได้รับความอบอุ่นที่ไม่สม่ำเสมอของครอบครัว การอบรมเลี้ยงดูแบบไม่มีกฎเกณฑ์ ร้อยละ 98.9 มีการเสพยาเสพติดอย่างต่อเนื่อง เพราะทนสภาพแวดล้อมของครอบครัวที่มีการดูค่าไม่ได้ และอีกร้อยละ 56.6 ไม่สามารถทนอยู่ในบรรยากาศในครอบครัวที่มีการทะเลาะวิวาท จึงเป็นเหตุให้ตนเองต้องกลับไปเสพยาเสพติดอีก

กาญจนา ทวีพญาจิณ (2546 : 66) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การดำเนินการป้องกันยาเสพติดในสถานศึกษาสังกัดกรมอาชีวศึกษา ในเขตกรุงเทพมหานคร ซึ่งผลการวิจัยพบว่า

1. การปฏิบัติการดำเนินการป้องกันยาเสพติดของครูอาจารย์ ในวิทยาลัยอาชีวศึกษา และวิทยาลัยเทคนิค สังกัดกรมอาชีวศึกษา ในเขตกรุงเทพมหานคร ในภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า อยู่ในระดับปานกลางทุกด้าน โดยมีการปฏิบัติด้านการวางแผนเป็นลำดับแรก รองลงมาคือด้านการดำเนินงาน ด้านการจัดรูปงาน และด้านการประเมินผล ตามลำดับ

2. การเปรียบเทียบการปฏิบัติการดำเนินการป้องกันยาเสพติดของครูอาจารย์ สังกัดกรมอาชีวศึกษาในเขตกรุงเทพมหานคร ในภาพรวมแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 อยู่ 2 ด้าน คือ ด้านการวางแผนและการดำเนินงาน ส่วนด้านการจัดรูปงานและด้านการประเมินผลมีการปฏิบัติที่แตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

พงษ์ศิริ สวนแก้ว (2546 : 111) ได้ทำการวิจัยถึงการวิเคราะห์นโยบายการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด : การศึกษาการนำแนวทางการใช้พลังแผ่นดินเพื่อเอาชนะยาเสพติดไปปฏิบัติ ผลการวิจัยในด้านสภาพแวดล้อมทางการเมืองระดับท้องถิ่นพบว่า สภาพแวดล้อมทาง

การเมืองระดับท้องถิ่นมีผลต่อการนำนโยบายแนวทางการใช้พลังแผ่นดินเพื่อเอาชนะยาเสพติด ไปปฏิบัติในส่วนของความสามารถในการเข้าใจปัญหาเสพติด การรับรู้ และวิสัยทัศน์ เกี่ยวกับการแก้ไขปัญหาเสพติดของนักการเมืองท้องถิ่น การจัดสรรงบประมาณของท้องถิ่น ที่มีผลต่อการดำเนินงานแก้ไขปัญหาเสพติด และมวลชนซึ่งมีความสัมพันธ์กับนักการเมือง ท้องถิ่นบางคนจะมีผลต่อการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่เช่นเดียวกับนักการเมืองระดับประเทศ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง นักการเมืองท้องถิ่นบางคนกลับมีพฤติกรรมยุ่งเกี่ยวกับยาเสพติดทำให้เป็น ปัญหาในการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่

ภัทรวดี ศรีดวงจันทร์ (2546 : 70) ได้ทำการวิจัยเกี่ยวกับบทบาทขององค์กรกับการ สร้างภูมิคุ้มกัน ในการป้องกันและแก้ไขปัญหาเสพติด ผลการวิจัยพบว่า แนวคิด ในการแก้ไข ปัญหาของชุมชนโพธิ์ศรี เกิดจากความรู้สึกเดือดร้อนจากปัญหาและเกิดความรู้สึกว่าเป็นปัญหา ร่วมกันจนเกิดจิตวิญญาณชุมชน พยายามหาแนวทางในการแก้ไขปัญหาร่วมกัน มีการดำเนิน กิจกรรมต่างๆ รวมทั้งจัดระบบการตรวจสอบทางสังคมและสร้างระบบเฝ้าระวังในชุมชน โดยมีปัจจัยในการดำเนินงานที่สำคัญ ได้แก่ ผู้นำหรือแกนนำชุมชน กลุ่มกิจกรรม การรับรู้ข่าวสาร การใช้ประโยชน์ร่วมกันและความเท่าเทียมกันในทรัพยากร รวมทั้งการที่มีหน่วยงานภาครัฐ เข้ามาให้การสนับสนุนช่วยเหลือ

เอกพร จุ้ยสำราญ (2546 : 64) ได้ทำการวิจัยถึงบทบาทของสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบลในการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด ในอำเภอลาดหลุมแก้ว จังหวัด ปทุมธานี ผลการวิจัยพบว่า สมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบลมีบทบาทมากในการป้องกันและ ปราบปรามยาเสพติด ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับบทบาทในการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด ได้แก่รายได้และความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับยาเสพติด ส่วนปัจจัยที่ไม่มีความสัมพันธ์กับ บทบาทในการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด ได้แก่ การขาดความตั้งใจจริง ร่วมมือ ประสานงานกันอย่างจริงจังระหว่างฝ่ายต่างๆ เกี่ยวข้อง อุปสรรคในการป้องกันและ ปราบปรามยาเสพติด ได้แก่ ผู้เสพ และครอบครัวผู้ติดยาเสพติดส่วนใหญ่ไม่ให้ความร่วมมือ

นริมา อนุพันธ์ (2547 : 19) ได้ทำการวิจัยเรื่องการมีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหา ยาเสพติดของกำนัน-ผู้ใหญ่บ้าน ในอำเภอกระทุ่มแบน จังหวัดสมุทรสาคร ผลการวิจัยพบว่า กลุ่ม ตัวอย่างมีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาเสพติดรวมทุกด้านในระดับปานกลาง สำหรับผลการ

ทดสอบสมมติฐานพบว่า ปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาเสพติดของ
 กำนัน-ผู้ใหญ่บ้าน คือระยะเวลาในการดำรงตำแหน่ง การติดต่อกับเจ้าหน้าที่รัฐ และความรู้
 ความเข้าใจในการแก้ไขปัญหาเสพติด ส่วนเพศ อายุ สถานภาพสมรส ระดับการศึกษา อาชีพ
 รายได้ และระยะเวลาที่อยู่ในหมู่บ้าน ไม่มีผลต่อการมีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาเสพติด
 ของกำนัน-ผู้ใหญ่บ้าน

ศุกกิติ์ ไชยสาร (2547 : 62) ได้ทำการวิจัยเกี่ยวกับปัจจัยที่มีความสัมพันธ์ต่อการมี
 ส่วนร่วมของประชาชนใน โครงการชุมชนเข้มแข็งของสถานีตำรวจภูธรตำบลปากคลองตลาด
 รังสิต จังหวัดปทุมธานี ผลการวิจัยพบว่า ข้อมูลเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของประชาชนใน
 โครงการชุมชนเข้มแข็ง ซึ่งประชาชนส่วนใหญ่ในโครงการมีส่วนร่วมในโครงการชุมชน
 เข้มแข็ง โดยสามารถพิจารณาในด้านการออกตรวจ ผลที่ได้คือ กลุ่มตัวอย่างมีส่วนร่วมในการ
 ออกตรวจและดูแลความสงบเรียบร้อยภายในชุมชนเมื่อมีงานประเพณีหรือกิจกรรมภายใน
 ชุมชน เพื่อมิให้เกิดภัยในชุมชน โดยเฉพาะการออกตรวจโดยวิธีเดินเท้าในชุมชนขนาดเล็ก เช่น
 ตลาดนัด ซอย และชุมชนแออัด หรืองานประเพณีต่างๆ โดยการออกตรวจเป็นสถานที่เฉพาะที่
 มีงานประเพณี หรือมีชุมชนเท่านั้น และกลุ่มตัวอย่างได้มีส่วนร่วมในการตั้งจุดตรวจ จุดสกัด
 ร่วมกับเจ้าหน้าที่ตำรวจ สภ.ต.ปากคลองรังสิต แต่กลุ่มตัวอย่างไม่มีส่วนร่วมในด้านการออก
 ตรวจ เกี่ยวกับการช่วยเหลือผู้ประสบภัย หรือตรวจเยี่ยมสมาชิกของชุมชนภายในชุมชนหรือ
 ออกตรวจภายในชุมชนทุกหมู่บ้าน เพื่อประชาสัมพันธ์ให้ทราบถึงปัญหาและการป้องกันภัยใน
 ชุมชนต่ออาชญากรรมที่เกิดขึ้นแต่อย่างใด และไม่ได้จัดทำบันทึกการตรวจเยี่ยมไว้แต่อย่างใด
 เลย

เจริญสุข ทวยจันทร์ (2550 : 70) ทำการศึกษาถึงความคิดเห็นของบุคลากรต่อการ
 บริหารงานเพื่อป้องกันยาเสพติดในสถานศึกษาที่จัดการศึกษาช่วงชั้นที่ 3 - 4 สังกัดสำนักงาน
 เขตพื้นที่การศึกษาหนองคาย เขต 2 ผลการศึกษา พบว่า บุคลากรมีความคิดเห็นต่อระดับการ
 บริหารงานเพื่อป้องกันยาเสพติดในสถานศึกษา ที่จัดการศึกษาช่วงชั้นที่ 3 - 4 สังกัดสำนักงาน
 เขตพื้นที่การศึกษาหนองคาย เขต 2 โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่าทุก
 ด้านอยู่ในระดับมาก เรียงลำดับด้านที่มีค่าเฉลี่ยจากมาก ไปหาน้อย คือ ด้านการวางแผน ด้าน
 การจัดองค์กร ด้านการใช้อิทธิพลหรือการจูงใจ ด้านการประเมินผล และด้านการประสานงาน

เป็นอันดับสุดท้าย ส่วนผลการเปรียบเทียบความคิดเห็นของบุคลากรต่อระดับการบริหารงาน เพื่อป้องกันยาเสพติด พบว่าไม่แตกต่างกัน ทั้งโดยรวมและรายด้านทุกด้าน

วีระพงษ์ นิไลย์นาค (2552 : 68) ทำการวิจัยเกี่ยวกับการดำเนินการป้องกันปัญหา ยาเสพติดในสถานศึกษา อำเภอบ้านม่วง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสกลนคร เขต 3 ผลการวิจัยพบว่า การดำเนินการป้องกันปัญหาเสพติดในสถานศึกษา อำเภอบ้านม่วง สังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสกลนคร เขต 3 ตามความคิดเห็นของผู้บริหาร โรงเรียน ครูผู้สอน และนักเรียน ในโรงเรียนชั้นประถมศึกษาและมัธยมศึกษาตอนต้น โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาตามสถานภาพผู้ตอบแบบสอบถามที่เป็นนักเรียนพบว่า การดำเนินการป้องกัน ปัญหาเสพติดในสถานศึกษาตามความคิดเห็นของนักเรียนระดับประถมศึกษาโดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก และนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น อยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณา ความคิดเห็นของนักเรียนระดับประถมศึกษาเป็นรายด้าน พบว่าอยู่ในระดับมากทุกด้านและ นักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้นมีความคิดเห็นอยู่ในระดับปานกลางทุกด้าน

การดำเนินการป้องกันปัญหาเสพติดในสถานศึกษาตามความคิดเห็นของผู้บริหาร โรงเรียนและครูผู้สอน โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่าอยู่ในระดับ มากทุกด้าน

ผลการเปรียบเทียบการดำเนินการป้องกันปัญหาเสพติดในสถานศึกษาตามความ คิดเห็นของนักเรียนระดับประถมศึกษาและมัธยมศึกษาตอนต้น ทั้ง โดยภาพรวมและเป็นราย ด้าน คือด้านบุคลากรที่รับผิดชอบ ด้านการจัดกิจกรรม และด้านการประสานงานกับหน่วยงาน ที่เกี่ยวข้อง พบว่าแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ส่วนด้านการจัดทำ โครงการและด้านการกำกับและติดตามผลการปฏิบัติงาน พบว่าไม่แตกต่างกัน

ผลการเปรียบเทียบการดำเนินการป้องกันปัญหาเสพติดในสถานศึกษาตามความ คิดเห็นของผู้บริหาร โรงเรียนและครูผู้สอน ทั้ง โดยภาพรวมและเป็นรายด้าน พบว่าความคิดเห็น ของทั้งสองกลุ่มไม่แตกต่างกัน

ราตรี เสาศิล (2554 : 75) ได้ทำการศึกษาการมีส่วนร่วมของประชาชนในการ ป้องกันและแก้ไขปัญหาเสพติด : กรณีศึกษามันาคูคำ หมู่ 2 ตำบลคูคำ อำเภอชำสูง จังหวัด ขอนแก่น ผลการศึกษาพบว่า การมีส่วนร่วมของประชาชนในการป้องกันและแก้ไขปัญหา

เสพติดบ้านลูก้า หมู่ 2 ตำบลลูก้า อำเภอชำสูง จังหวัดขอนแก่น โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง และเมื่อจำแนกเป็นรายด้าน พบว่าอยู่ในระดับปานกลางทุกด้าน โดยเรียงลำดับด้านที่มีค่าเฉลี่ย สูงสุดไปหาค่าต่ำสุด คือ ด้านการมีส่วนร่วมในการดำเนินการ รองลงมาคือ ด้านการมีส่วนร่วมใน การประเมินผล ด้านการมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ ด้านการมีส่วนร่วมในการค้นหา ปัญหาและสาเหตุ และด้านการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ ตามลำดับ ส่วนผลการเปรียบเทียบ ระดับการมีส่วนร่วมของประชาชน ในการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดจำแนกตามเพศ อายุ ระดับการศึกษาและอาชีพ พบว่า โดยรวมทั้งเพศชายและเพศหญิง อายุ ระดับการศึกษา และอาชีพมีระดับการมีส่วนร่วมไม่แตกต่างกัน

จากการทบทวน แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง พบว่า การให้ความรู้ด้านยา เสพติดแก่ผู้นำชุมชน เป็นสิ่งที่สำคัญ ให้ชุมชนได้เห็นโทษจากปัญหายาเสพติดว่าเป็นอย่างไร บ้าง จะช่วยให้คนในชุมชนตระหนักถึงผลกระทบที่จะเกิดขึ้น และหันมาให้ความร่วมมือกับ เจ้าหน้าที่หรือผู้นำชุมชน ในการดำเนินการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด ด้านเจ้าหน้าที่ ของรัฐหรือองค์กรที่คุ้นเคยในชุมชน ไม่ว่าจะเป็นครูอาจารย์ในสถานศึกษา หรือสมาชิก องค์กรบริหารส่วนตำบล เป็นต้น ก็ให้ความสนใจที่จะช่วยป้องกันปัญหายาเสพติดในชุมชน ด้วย รวมไปถึงคนในชุมชนก็เข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินการตั้งแต่กระบวนการเริ่มแรก จนถึงกระบวนการสุดท้ายเช่นกัน

จากการทบทวนทฤษฎีและแนวคิด ทำให้ได้มาซึ่งตัวแปรในการศึกษาถึงความคิดเห็น ของประชาชนที่มีต่อการป้องกันปัญหายาเสพติดในหมู่บ้านกองทุนแม่ของแผ่นดิน ในพื้นที่ ตำบลลานสะแก อำเภอพยัคฆภูมิพิสัย จังหวัดมหาสารคาม ตามตารางที่ 2 ดังนี้

ตารางที่ 2 ทบทวนทฤษฎีและแนวคิด ที่ให้ได้มาซึ่งตัวแปรในการศึกษาการดำเนินงานในการ
ป้องกันปัญหาเสพติดในหมู่บ้านกองทุนแม่ของแผ่นดิน ในพื้นที่ตำบลลานสะแก
อำเภอพยัคฆภูมิพิสัย จังหวัดมหาสารคาม

ตัวแปร	งานวิจัย	ผู้วิจัย	สรุปประเด็น	ปีที่ทำ การวิจัย
1)ด้าน โครงสร้างหมู่บ้าน	ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการหวนกลับมาติดยาเสพติดของวัยรุ่น	บุญรัตน์ ศศิโส	ปัญหาวัยรุ่นยังคงเสพยาเสพติดอย่างต่อเนื่อง เพราะมีปัจจัยทางครอบครัว โดยเฉพาะอย่างยิ่งการได้รับความอบอุ่นที่ไม่สม่ำเสมอของครอบครัว	2545
	ทฤษฎีโครงสร้างและการหน้าที่ของหมู่บ้านหรือชุมชน	บุญเลิศ นนทลี้อชา	เพื่อให้หมู่บ้านหรือชุมชนดำรงอยู่ได้ ระบบสถาบันสังคมมีหน้าที่สำคัญในการช่วยแก้ไข ปัญหาต่างๆ ที่เกิดขึ้น	2536
	การมีส่วนร่วมในการวางแผนป้องกันสารเสพติดของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน โรงเรียนขยายโอกาสการศึกษาสังกัดสำนักงานการประถมศึกษา จังหวัดสระบุรี	เพลินตา กะลัมพากร	คณะกรรมการสถานศึกษาที่อยู่ในโรงเรียนและอาศัยในหมู่บ้านต่างก็มีส่วนร่วมในการวางแผนป้องกันสารเสพติดไม่แตกต่างกัน	2544

ตัวแปร	งานวิจัย	ผู้วิจัย	สรุปประเด็น	ปีที่ทำการวิจัย
2)ด้านผู้นำในหมู่บ้าน	บทบาทของสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบลในการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด ในอำเภอลาดหลุมแก้ว จังหวัดปทุมธานี	เอกพร จ้อยสำราญ	สมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบลมีบทบาทมากในการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด	2546
	การมีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหายาเสพติดของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ในอำเภอทุ่งกระแบน จังหวัดสมุทรสาคร	นธิมา อนุพันธ์	ปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหายาเสพติดของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน คือระยะเวลาในการดำรงตำแหน่ง การติดต่อกับเจ้าหน้าที่รัฐ และความเข้าใจในการแก้ไขปัญหายาเสพติด	2547
	Leadership ภาวะผู้นำ	รังสรรค์ ประเสริฐศรี	ผู้นำเป็นบุคคลที่ทำให้องค์กรก้าวหน้าประสบความสำเร็จและจำเป็นต้องมีภาวะผู้นำด้วย	2544

ตัวแปร	งานวิจัย	ผู้วิจัย	สรุปประเด็น	ปีที่ทำการวิจัย
3)ด้านการเมือง ในท้องถิ่น	บทบาทขององค์กร กับการสร้าง ภูมิคุ้มกันในการ ป้องกันและแก้ไข ปัญหาสุขภาพจิต	ภัทรวดี ศรีดวงจันทร์	การแก้ไขปัญหายาเสพติดของชุมชน เกิดจากความรู้สึกเดือดร้อนจากปัญหา และเกิดความรู้สึกว่าเป็นปัญหา ร่วมกัน จนเกิดจิต วิญญาณชุมชน พยายาม หาแนวทางในการแก้ไข ปัญหาร่วมกัน	2546
	วัฒนธรรมทาง การเมือง	สมบัติ ธำรงค์วุฒิส์	กระบวนการเรียนรู้ทาง การเมืองเกิดจากการรับ รู้และความเข้าใจต่อ ระบบการเมืองก่อน แล้วพัฒนาไปเป็นความ รู้สึก ความเชื่อ และการ ใช้ดุลพินิจตัดสินใจ	2543
	การวิเคราะห์ นโยบายการป้องกัน และแก้ไขปัญหายา เสพติด : การศึกษา การนำแนวทางการ ใช้พลังแผ่นดินเพื่อ เอาชนะยาเสพติด	พันตำรวจเอก พงษ์ศิริ สวนแก้ว	สภาพแวดล้อมทาง การเมืองระดับท้องถิ่นมี ผลต่อการนำนโยบาย แนวทางการใช้พลัง แผ่นดินเพื่อเอาชนะ ยาเสพติดไปปฏิบัติ	2546

ตัวแปร	งานวิจัย	ผู้วิจัย	สรุปประเด็น	ปีที่ทำการวิจัย
3)ด้านการเมือง ในท้องถิ่น (ต่อ)	ไปปฏิบัติ			
4)ด้านการทำ กิจกรรมด้านยา เสพติด	การมีส่วนร่วมของ ประชาชนในการ ป้องกันและแก้ไข ปัญหาเสพติด : กรณีศึกษาบ้านคูคำ หมู่ที่ 2 ตำบลคูคำ อำเภอชำสูง จังหวัด ขอนแก่น	ราตรี เสาศุภกิต	ประชาชนมีส่วนร่วมใน การป้องกันและแก้ไข ปัญหาเสพติดในทุก ขั้นตอน ได้แก่ การมี ส่วนร่วมในการดำเนิน การ การประเมินผล การ รับผลประโยชน์ การ ค้นหาปัญหาและสาเหตุ และการตัดสินใจ	2554
	ปัจจัยที่มีความ สัมพันธ์ต่อการมี ส่วนร่วมของประชา ชนในโครงการชุม ชนเข้มแข็งของ สถานีตำรวจภูธร ตำบลปากคลองรัง สิต จังหวัดปทุมธานี	ร้อยตำรวจโท ศุภกิต ไชยสาร	ประชาชนส่วนใหญ่ใน โครงการมีส่วนร่วมใน โครงการชุมชนเข้มแข็ง ทั้งในด้านการร่วมออก ตรวจ การร่วมแจ้ง เบาะแส และการร่วม ปราบปรามอาชญากรรม ของสายตรวจชุมชน เข้มแข็ง	2547
	แนวทางการดำเนิน งานกองทุนแม่ของ แผ่นดิน	กรมการ พัฒนาชุมชน	กองทุนแม่ของแผ่นดิน สามารถสนับสนุน กิจกรรมการแก้ไข	2555

ตัวแปร	งานวิจัย	ผู้วิจัย	สรุปประเด็น	ปีที่ทำการวิจัย
4)ด้านการทำ กิจกรรมด้านยา เสพติด (ต่อ)			ปัญหาเสพติดใน หมู่บ้านอย่างยั่งยืน	

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
RAJABHAT MAHASARAKHAM UNIVERSITY